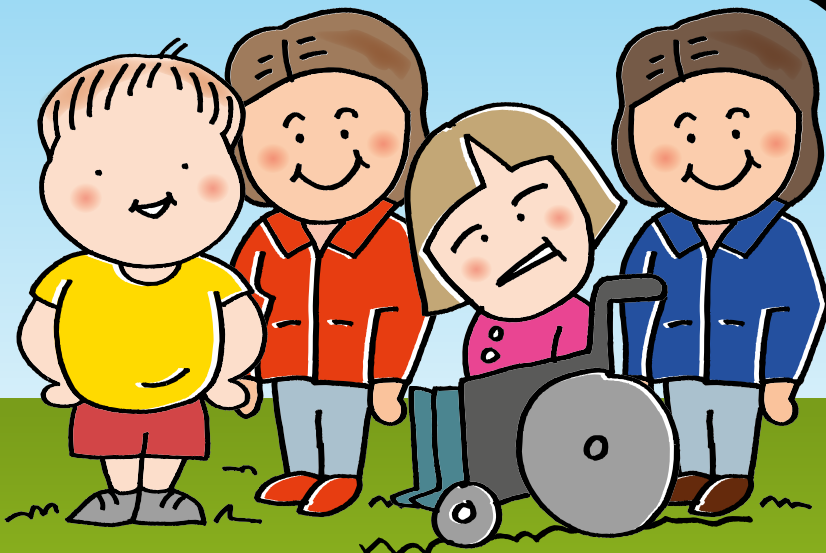

lev

LEV BLADET NR. 1. FEBRUAR 2017

**Brugerbetaling
på ledsagelse...**

Er det fair?

Landsforeningen
LEV

UDVIKLING FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE

FOKUS

24

Strandvænget
- ti år efter
den store
skandale

LÆS OGSÅ

6

Sundhed
- tjek finder
mange skjulte
skavanker

KARISE EFTERSKOLE www.kariseefterskole.dk

For elever med særlige læringsforudsætninger

KARISEUDDANNELSEN www.kariseuddannelsen.dk

STU - Helhedsorienteret særlig tilrettelagt uddannelse

FORKANTEN www.forkanten.dk

Et inkluderende botilbud

KULTURHUSET LEOPOLD www.kulturhusetleopold.dk

Beskæftigelses tilbud - Socialøkonomisk virksomhed

FLOW

& HELHEDSPÆDAGOGIK

Ideen bag "Karisefonden" er, at de 4 institutioner med udgangspunkt i fælles værdigrundlag vil danne rammen om det pædagogiske arbejde, der leder de unge fra efterskolen gennem den særligt tilrettelagte uddannelse, til et aktivt og ligeværdigt voksenliv.

Institutionernes tætte samarbejde og fælles værdigrundlag sikrer et trygt og sammenhængende flow mellem institutionerne og overgangen fra ung til voksen.

en fælles vej
til voksenlivet

indhold

- 4 Kort nyt**
- 5 Leder** – Tre jubilæer og en fødselsdag
- 6 Sundhedstjek nu** – Projekt viser at tjek finder mange skjulte skavanker
- 10 Tilkøb og brugerbetaling på ledsagelse** – Er det fair?
- 20 Selvforsyningsmani og endeløse lokale magtkampe**
– Tilbageblik på en kommunalreform
- 24 Strandvænget og Tokanten**
– Hvad skete der? Og hvad førte det med sig?
- 30 Handicapkonventionen ti år** – Hvad betyder konventionen i dag?
- 35 Det skrev vi for ti år siden** – År 1 efter kommunalreformen
- 36 I en uge lavede de selv maden og spiste den sammen**
– Nu står den igen på opvarmet mad udefra
- 40 LEV fyldte 65 år** – Stor reception, hvor der også blev sagt goddag og farvel på formandsposten
- 49 LEV nyt**
- 50 Kort nyt**

Sondemad og flødeboller

En portrætbog om søskende til mennesker med handicap

Af Malene Gerd Petersen
Special-pædagogisk forlag

Kr. 210,- excl. moms

NY BOG:

Sondemad og flødeboller

"Sondemad og flødeboller" er en portrætbog om søskende til mennesker med handicap.

I en pressemeddelelse om bogen hedder det: "De 15 medvirkende i bogen er mellem 8 og 64 år og vidt forskellige steder i deres liv og i deres rolle som søskende til et menneske med handicap. De fortæller om at være pårørende og formidler et unikt kig ind i en verden og en hverdag, som de færreste kender.

Som udgangspunkt kræver et barn med handicap megen tid og opmærksomhed både fra forældre og søskende. Søskendepårørende udvikler derfor ofte kompetencer, der rækker ud over deres alder. De ser og fornemmer hurtigt andres behov, de er socialt bevidste, og de har en fin situationsfornemmelse. Det er positive egenskaber at have i kombination med, at de generelt er gode til at være fleksible og evner at sætte egne behov i anden række.

Bagsiden af medaljen er, at de fleste søskende til børn eller voksne med handicap indimellem oplever en grad af ensomhed og isolation, og de kender sjældent andre i samme situation, som de kan dele det med. Det kan være svært at snakke med forældre om det, da søskendepårørende sjældent ønsker at bringe mere uro eller bekymring ind i familien end højst nødvendigt og også nødigt vil virke urimelige og usolidariske.

Denne bog giver søskendepårørende mulighed for at se sig selv som en del af en stor gruppe med fælles udfordringer, glæder, bekymringer og sorger, som udgør de vilkår, der er særlige netop for dem og deres liv."

Bogen er skrevet til søskende og deres familier, men henvender sig også til lærere, pædagoger, sundhedsfagligt personale, socialrådgivere og til alle andre med relation til et barn med handicap.

Du kan læse mere om bogen og bestille den på www.spf-herning.dk

'Vaskeriet' kan være vejen ud på arbejdsmarkedet

Tirsdag den 3. januar åbnede 'Vaskeriet' i Brabrand ved Aarhus. Det er en socialøkonomisk virksomhed, der producerer rent vasketøj. Men først og fremmest er det et sted, hvor mennesker med udviklingshæmning, som drømmer om et arbejde, kan øve sig i at have et job uden for de beskyttede værksteder.

"Mange udviklingshæmmede drømmer om at have et arbejde og være med i et fællesskab. Mange er på et aktivitetscenter, og de vil rigtig gerne noget andet," siger en af initiativtagerne, socialpædagog Pia Stabel Hjort, til TV2 Østjylland.

Vaskeriet har ikke sine egne vaskemaskiner, men låner i stedet ledig kapacitet i fællesvaskeriet i boligblokkene Søvangen, som er en afdeling af Brabrand Boligforening. Der er åbent hver tirsdag og torsdag fra kl. 8.30 til 16.00.

Læs mere på www.facebook.com/vaskerietaarhus

Nye retningslinjer skal sikre ensartet fosterdiagnostik

Sundhedsstyrelsen har revideret retningslinjerne for fosterdiagnostik, der beskriver de undersøgelser af fosteret, som gravide bliver tilbudt. Fra 1. marts vil to nye undersøgelsesmetoder indgå som et nationalt ensartet tilbud: Non-Invasiv Prænatal Test (NIPT) og kromosom mikroarray. Samtidig er der lagt vægt på, at kommende forældre skal have grundig information om deres valgmuligheder.

Med de to nye metoder, NIPT og kromosom mikroarray, kan man undersøge, om barnet har alvorlige tilstande, som gør, at det ikke er levedygtigt, eller har alvorlige handicap eller svære udviklingsforstyrrelser. I Danmark har NIPT de sidste par år allerede været taget i brug af private klinikker og i dele af det offentlige sundhedsvæsen, men på forskellig vis. Derfor skal retningslinjerne sikre, at der er en fælles ensartet brug og kvalitetssikring af metoden. Der er også lagt vægt på, at analysen foretages i Danmark fremfor hos private udenlandske firmaer, oplyser Sundhedsstyrelsen.

Retningslinjerne for fosterdiagnostik beskriver, hvilke tilbud gravide skal have på områderne: Prænatal information, risikovurdering, rådgivning og diagnostik. De udkom sidst i 2004. Retningslinjerne skal sikre, at der er et ensartet program af høj kvalitet i hele landet.

Tre jubilæer og en fødselsdag

AF ANNI SØRENSEN,
LEVS LANDSFORMAND

Dette LEV-blad er nærmest et mærkedags-nummer. En 65 års fødselsdag og hele tre ti-årsjubilæer er der blevet plads til på de kommende sider: LEV runde 65 år den 20. januar i år, Handicapkonventionen blev underskrevet i december måned i New York for ti år siden, kommunalreformen trådte i kraft ved årsskiftet til 2007 - og så er det ti-året for TV2's af-dækning af Strandvænget-skandalen i Nyborg.

Skandalen om Strandvænget i Nyborg rullede hen over tv-skærmen i februar 2007. Det var en skandale, som viste os, at der stadig var enorme opgaver at tage fat på i forbedringen af vilkårene for mennesker med udviklingshæmning i et højtudviklet velfærdssamfund som det danske. Dokumentationen af den nedværdigende behandling af nogle af Strandvængets beboere var måske en øjenåbner for mange, men da først forargelsen havde lagt sig, var det så som så med grundlæggende forbedringstiltag fra de ansvarlige. Tilsynsfunktionen blev nogle år senere forbedret markant med Tilsynsreformen, men det grundlæggende svigt af området er fortsat – og tilmed intensiveret siden.

Den 1. januar 2007 trådte kommunalreformen i kraft. Mange anede allerede dengang, at reformen kunne få store negative følger for mennesker med udviklingshæmning og andre handicap. Og selvom det næppe hjælper så meget nu, så er der grund til at slå fast, at skeptikerne fik ret i det meste. Både kommuner og stat svigtede ansvarsfor den specialiserede viden og indsats på handicapområdet – og langsigtede handicappolitiske visioner og værdier blev hurtigt erstattet af banal og kortsigtet økonomistyring i kommunerne.

Denne udvikling har Danmarks underskrivelse af FN's Handicapkonvention ikke formået at forhindre. Selvom der er grund til at hylde de rettigheder, som konventionen indeholder, så må det konstateres, at den ikke har udgjort noget værn mod de massive forringelser, som mennesker med udviklingshæm-

ning og andre handicap har oplevet i årene siden dens ratifikation. Tænk blot på de aktuelle lovgivningstiltag, hvor der er udsigt til, at brugerbetaling i ti-tusindkroners klassen kommer til at undergrave mennesker med udviklingshæmnings eksisterende rettigheder. Eller tænk på fremvæksten af nye store institutionslignende bosteder.

Da en gruppe forældre for 65 år siden stiftede Landsforeningen LEV, befandt vi os i en historisk periode med store kampe om værdig behandling af børn, unge og voksne med udviklingshæmning i Danmark. Dengang stod kampen ikke mindst om forholdene i de store centralinstitutioner med sovesale, passivisering og en behandling fyldt med overgreb.

Her mere end seks årtier senere er der naturligvis sket mange fremskridt – både i anerkendelsen af denne gruppe borgers ligestilling og ret til en ordentlig tilværelse og i de helt fundamentale levevilkår. Ret til en mindre institutionaliseret tilværelse, ret til en meningsfuld hverdag med aktiviteter og beskæftigelse, muligheder i fritidslivet og så videre. De fremskridt skal vi minde hinanden om. Men LEV har fortsat meget at kæmpe for de næste 65 år.

De senere år er det som om, at stemningen er drejet fra en markant national anerkendelse af mennesker med udviklingshæmnings krav på en god og inkluderet tilværelse i retning af nærmest maniske påstande om, at de er 'alt for dyre'. En sproglig forråelse, og en nyttetænkning, som er uetisk og menneskefjendsk. Den udvikling skal vendes, så vi som samfund igen forpligter os entydigt på at skabe rammerne for, at mennesker med udviklingshæmning kan leve en så inkluderet tilværelse som overhovedet mulig.

Derfor er der mere brug for et stærkt LEV nu end nogensinde før.

De senere år er det som om, at stemningen er drejet fra en markant national anerkendelse af mennesker med udviklingshæmnings krav på en god og inkluderet tilværelse i retning af nærmest maniske påstande om, at de er 'alt for dyre'

BUDSKABET FRA ROSKILDE: SUNDHEDSTJEK NU!

I Center for Handicap i Roskilde Kommune har man i snart halvandet år kørt et projekt med sundhedstjek til mennesker med udviklingshæmning. LEV Bladet har talt med leder for projektet, Sissen Henningsen, og i denne artikel ser vi nærmere på nogle af resultaterne

Lige så snart hun havde fået blusen af, kunne lægen godt se, at den var helt gal. Der var så mange knuder på brysterne, at de var helt knoldede og asymmetriske. Selvfølgelig skulle det bekræftes ved efterfølgende undersøgelser på hospitalet, men der kunne næppe være megen tvivl om diagnosen: Fremskeden og desværre uheldelig brystkræft.

Ovenstående er en af historierne fra Roskilde Kommune, hvor Sissen Henningsen i snart halvandet år har stået i spidsen for et projekt med forebyg-

gende sundhedstjek for mennesker med udviklingshæmning. Borgeren var en midaldrende kvinde med udviklingshæmning, som med støtte boede i egen lejlighed. Hun var godt selv klar over, at hendes bryster havde forandret sig, men havde på grund af sit udviklingshandicap ikke mulighed for at sætte ord på dette.

Målgruppen i projektet har været udviklingshæmmede over 30 år udenfor bostederne. Det var ikke muligt inden for den økonomiske ramme at lave et tilbud til alle borgere, så derfor måtte

man i projektgruppen gøre sig nogle overvejelser om, hvem der skulle have tilbuddet. Valget faldt på de borgere, som boede i egen lejlighed i almennyttige boliger eller lignende og dermed ikke borgere på bosteder.

Sissen Henningsen:

- Når vi valgte netop den gruppe, så er det jo fordi, vi som kommune har en langt tættere kontakt til borgerne på bostederne. Borgerne "ude i byen" ser vi også igennem hjemmevejlederen, men det er jo en helt anden kontakt end på bostederne.

Projektet har i første omgang fokuseret på borgere over 30 år, som man ved har flest sundhedsproblemer. Men nu udvides tilbuddet om sundhedstjek også til de unge mellem 18 og 30 år i samme målgruppe. Og dermed styrkes det forebyggende perspektiv yderligere.

Projektet har i første omgang fokuseret på borgere over 30 år, som man ved har flest sundhedsproblemer. Men nu udbredes tilbuddet om sundhedstjek også til de unge mellem 18 og 30 år i samme målgruppe

SUNDHEDSTJEK OG SKEMA

Projektet i Roskilde består af mere end selve sundhedstjekket hos lægen. Sundhedsfaglig kompetenceudvikling af hjemmevejlederne samt grundig forberedelse af borgerne forud for sundhedstjekket har været andre afgørende elementer. Forberedelsen er en sundhedssamtale, hvor hjemmevejlederen i samarbejde med borgeren udfylder et sundhedsskema, som medbringes til sundhedstjekket hos lægen. Samtalen sker i borgerens eget tempo og i trygge og velkendte omgivelser. Derfor kommer der også en del med, som ikke ville blive opdaget i selve sundhedstjekket.

Sisken Henningsen:

- Den forberedende sundhedssamtale og sundhedsskemaet har gjort en betydelig forskel. Lægen har således sat gang i undersøgelser eller behandling på baggrund af oplysninger i halvdelen af skemaerne. Selvfølgelig taler vores

hjemmevejledere i forvejen sundhed med borgere, men udfyldelsen af sundhedsskemaet har givet anledning til en systematisk sundhedssamtale, der kommer hele vejen rundt om borgerens sundhed, og det har været givtigt.

RESULTATERNE

Eksemplet med den kræftramte kvinde er ekstremt, men på ingen måde enestående. De foreløbige resultater af projekter, som blev fremlagt i august, er overvældende. Ikke mindre end 78 procent af de 67 personer, som havde fået lavet et sundhedstjek, havde efterfølgende behov for behandling. Blandt de resterende 22 procent var der flere, som også havde sygdomme, men som i forvejen var i behandling.

Blandt de næsten otte ud af ti, som havde sundhedsproblemer, fandt lægerne blandt andet følgende problemer:

- 48 % havde nedsat hørelse eller andre problemer med ørerne
- 36 % havde problemer med hud og hygiejne
- 28 % havde problemer med fødderne
- 28 % havde indskrænket bevægelighed i leddene
- 14 % havde problemer i munden

28 procent af borgerne blev efterfølgende henvist til sygehusundersøgelser, hvor man blandt andet fandt forstadier til kræft, hjertesygdom og osteoporose samt tilfælde af KOL og søvnapnø (søvnforstyrrelse - nedsat vejrtrækning under søvn).

SUNDHED - FORUDSÆTNING FOR ANDRE INDSATSER

Selvom nogle af de problemer og lidelser, som lægerne har fundet, set ud fra en sundhedsmæssig vinkel er mindre problemer, så kan de godt have en stor betydning alligevel. Borgerens velbefin-

dende er en forudsætning for mange af kommunens andre indsatser.

Sisken Henningsen:

- Mange i denne målgruppe har også problemer med overvægt og manglende fysisk aktivitet. Og det er jo indlysende, at problemer med fødderne – nedgroede negle for eksempel – har en betydning for borgerens lyst til at deltage i motion. Og tilsvarende indlysende, at nedsat hørelse på grund af ørevoks er afgørende for borgerens hverdag og livskvalitet. Mennesker med udviklingshæmning har jo udfordringer nok på grund af deres handicap. De har

ikke brug for også at slås med lidelser, der let kan behandles.

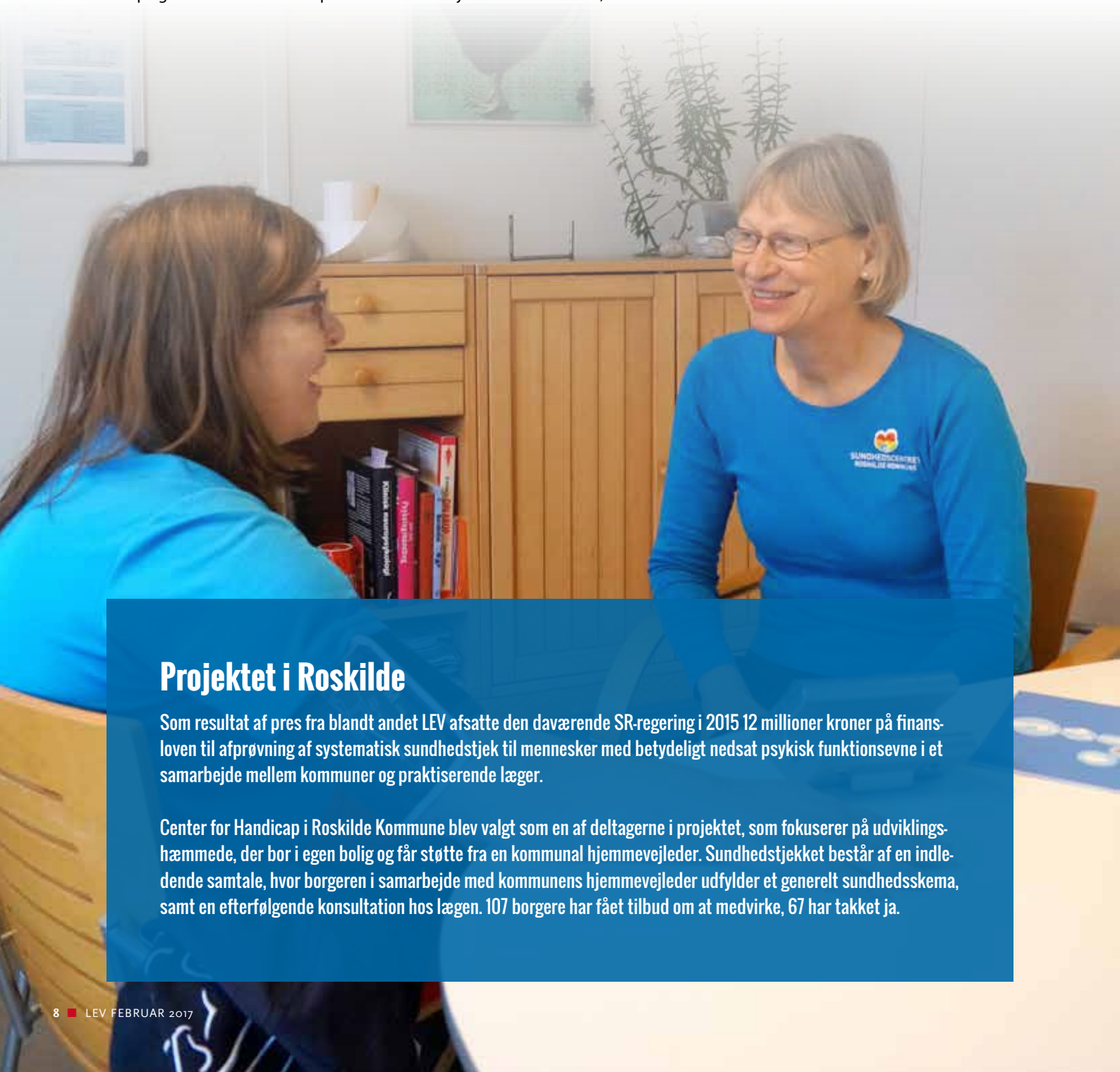
NATIONALT SUNDHEDSTJEK

LEV har igennem flere år arbejdet for et landsdækkende sundhedstjek for mennesker med udviklingshæmning. Den kedelige baggrund er en massiv ulighed i sundhed. udviklingshæmmede lever således 14,5 år mindre end befolkningsgennemsnittet. Foreløbig har vi haft held med at få afsat midler til fem kommunale projekter i Danmark. På baggrund af resultaterne fra Roskilde er der al mulig grund til at udbrede sundhedstjekket til hele landet, så alle men-

nesker med udviklingshæmning kan få glæde af det.

Landsformand for LEV Anni Sørensen udtaler:

- Resultaterne fra Roskilde er et vink med vognstang til politikerne om behovet for et sundhedstjek. Mennesker med udviklingshæmning reagerer ikke på samme opmærksomme måde på deres krops signaler som andre mennesker. Vi er nødt til at hjælpe med dette, og et forebyggende sundhedstjek er en af de veje, som vi må gå.

Projektet i Roskilde

Som resultat af pres fra blandt andet LEV afsatte den daværende SR-regering i 2015 12 millioner kroner på finansloven til afprøvning af systematisk sundhedstjek til mennesker med betydeligt nedsat psykisk funktionsevne i et samarbejde mellem kommuner og praktiserende læger.

Center for Handicap i Roskilde Kommune blev valgt som en af deltagerne i projektet, som fokuserer på udviklingshæmmede, der bor i egen bolig og får støtte fra en kommunal hjemmevejleder. Sundhedstjekket består af en indledende samtale, hvor borgeren i samarbejde med kommunens hjemmevejleder udfylder et generelt sundhedsskema, samt en efterfølgende konsultation hos lægen. 107 borgere har fået tilbud om at medvirke, 67 har takket ja.

»Alle har ret til et fedt højskoleophold«

Her bliver
ALLE
set og hørt

Venskaber, oplevelser og udfordringer

Slanke- linjen

Livsglæde
Spis sundt
Dyrk sjov motion

Den praktiske linje

er bl.a.
Have og Natur
Cykelværksted
IT- og
medieværksted

STU

Klar til at flytte
hjemme fra
Leve sundt og
selvstændigt

Højskole er også

Friluftsliv
Musik · Drama
Billedkunst

Djurslands Folkehøjskole

En højskole for alle · også for udviklingshæmmede

www.djfh.dk

Drammelstrupvej 15 · Tirstrup · 8400 Ebeltoft · Telefon: 87 52 91 20 · post@djfh.dk

Tilkøb og brugerbetaling – et broget spil uden vindere

Meget tyder på, regeringen nu kan komme igennem med et lovforslag, der åbner for brugerbetaling på socialpædagogisk ledsagelse i forbindelse med ferie, udflugter og lignende. Dermed får en række pædagoger og Sølundfestivalen det, som de har argumenteret for, mens LEV modsat frygter for den socialpædagogiske ledsagelse, som kommunerne fortsat er forpligtet til at levere

I midten af januar sendte børne- og socialminister, Mai Mercado, to lovforslag i høring. Det ene lovforslag handler om servicelovens voksenbestemmelser, og indeholder en række – om end mindre – ændringer af serviceloven. De værste katastrofer, i form af tilbudsvifte/indsat-skatalog og udvidet kommunalt skøn, blev i denne forbindelse afværget, idet de øvrige partier ikke støttede regeringens forslag.

Det andet lovforslag, som er sendt i høring, handler om at tillade, at kommunale og regionale bosteder lovligt skal kunne sælge socialpædagogisk bistand og ledsagelse til især mennesker med udviklingshæmning, multihandicap og tilsvarende funktionsnedsættelser. Bag det lovforslag ligger et selvstændigt politisk forlig mellem regeringen, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Alternativet og SF i november måned. Kun Enhedslisten valgte at stå uden for aftalen.

LOVFORSLAGET OM TILKØB AF LEDSAGELSE – KORT FORTALT

Lovforslaget betyder kort fortalt, at kommunale og regionale bosteder for

blandt andre voksne med udviklingshæmning kan sælge socialpædagogisk ledsagelse til beboere, der ønsker at komme på en ferie eller en kortere udflugt. Ifølge Socialministeriets egne tal kan prisen for en uges sommerhustur i Danmark løbe op i mere end 40.000 kroner – et beløb, der vil afhænge af, hvor meget hjælp man har brug for i forbindelse med sin ferie. Kan du eksempelvis dele pædagogen med to eller tre andre, bliver prisen en del lavere – om end stadig markant over, hvad mennesker uden handicap skal betale for en uges ferie. Debatten om brugerbetalt socialpædagogisk ledsagelse har stået på i en del år efterhånden, og der har dannet sig nogle lidt sære alliancer i den forbindelse. Men hvad var det egentlig, der udløste debatten?

DEBATTEN OM LEDSAGELSE

LEV har fra starten argumenteret for, at det var nødvendigt at stoppe den lovstridige brugerbetalingspraksis, der havde fundet sted i en del år flere steder i landet – men som fra omkring 2010 udviklede sig eksplosivt. Flere og flere udviklingshæmmede rundt omkring i landet blev stillet over for kravet om

at betale for pædagogens løn og opholds- og rejseudgifter i forbindelse med diverse ferier. Og beløbene blev højere og højere – især for mennesker med et meget stort hjælpebehov.

En del kunne tyde på, at flere og flere bosteder fra omkring 2010 så sig nødsaget til at opkræve brugerbetaling, efterhånden som kommunerne strammede det økonomiske greb. Kommunerne skar ned på bevillingerne til det pædagogiske personale i bostederne, og herfra forsøgte man at afbøde en del af virkningen ved at skrue på brugerbetalings-knappen.

UNDERSØGELSER DOKUMENTEREDE KOMMUNALE NEDSKÆRINGER

Flere undersøgelser dokumenterede, at landets kommuner – sideløbende med den stigende brugerbetaling – foretog markante beskæringer af blandt andet ledsagelsen til mennesker med udviklingshæmning. Socialpædagogernes Landsforenings handicapundersøgelse fra sommeren 2014 dokumenterede, at mulighederne for at få den nødvendige ledsagelse i forbindelse med ferie var blevet forringet markant i perioden fra 2011 til 2014.

En undersøgelse fra Kommunernes Landsforening (KL) i 2014 dokumenterede situationen i landets kommunale serviceniveauer for socialpædagogisk ledsagelse til ferie og fritidsaktiviteter. I mindst ti kommuner var serviceniveauet for ledsagelse til både ferie og fritidsaktiviteter sat til nul (0) dage om året.

Debatten om ledsagelse og brugerbetaling fik i januar 2014 KL til at udsende en såkaldt administrativ meddelelse, som slog fast, at det er lovstridigt for en kommune at tage betaling for socialpædagogisk ledsagelse i forbindelse med ferie. Den fastslog, at kommunen "... er forpligtet til at yde en række tilbud til voksne med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne, jf. serviceloven. Tilbuddene er gratis for borgeren, og kommunen må ikke yde hjælp mod betaling fra borgerne. Dette gælder for eksempel, når borgere har brug for socialpædagogisk bistand i form af ledsagelse eller støtte under ferieophold, på udflugter, weekendture med videre."¹

BRUGERBETALING DELTE VANDENE

I maj 2014 blev LEVs daværende landsformand, Sytter Kristensen, tildelt prisen som "sympatisk kværlant" af Den Georgbruunske Fond med den begrundelse, at hun "... uegennyttigt, som formand for Landsforeningen LEV [har] formået at få kommunerne til at

emnet, hvor hun blandt andet argumenterede for de urimelige konsekvenser af brugerbetalingen. Og for at der var brug for, at Folketinget vedtog et 'bundniveau', som sikrede alle udviklingshæmmede en entydig rettighed til ledsagelse i forbindelse med fritid, ferie og lignende – uanset karakteren af deres behov for ledsagelse.

LEV har fra starten argumenteret for, at det var nødvendigt at stoppe den lovstridige brugerbetalingspraksis, der havde fundet sted i en del år flere steder i landet

Men det var bestemt ikke alle, der bakkede op om LEVs bestræbelser på at beskytte udviklingshæmmede mod skyhøj brugerbetaling. I avisindlæg, kronikker, opslag og kommentarer på Facebook og henvendelser til politikere på Christiansborg, anklagede en gruppe

erkende, at de efter loven er forpligtet til at yde gratis hjælp og ledsagelse til mennesker med udviklingshæmning også i forbindelse med ferieophold, udflugter med videre."

af socialpædagoger, og nogle gange også pårørende, LEV for at ødelægge en ordening, som havde fungeret fint i mange år. LEV var faktisk skyld i, at der blev skåret ned på ledsagelsen lød det blandt andet.

Sytter Kristensen havde haft et stort antal debatindlæg i landets aviser om

Mathias
Downs syndrom

Katrine
Multihandicappet

Mai Mercado
Minister

1. Denne udmelding fra KL blev siden bakket op af en udtalelse fra Statsforvaltningen og efterfølgende – i februar 2016 – fra Social- og Indenrigsministeriet. Brugerbetaling på socialpædagogisk ledsagelse var, og har hele tiden været, i strid med loven – og kommunerne er forpligtede til at tilbagebetale de opkrævede beløb.

SØLUNDFESTIVALEN SOM ET AF OMDREJNINGSPUNKTERNE

Sølund Musik Festival har på mange måder været et omdrejningspunkt i debatten om brugerbetalt ledsagelse. Sølundfestivalen har været et af de mest anvendte eksempler på aktiviteter, som udviklingshæmmede hidtil havde betalt endog meget høje beløb for at deltage i. Dobbelt entre og betydelige lønudgifter til pædagogiske medarbejdere, der bistod dem i forbindelse med festivalen. Men Sølundfestivalen var også selv meget aktiv i debatten og i dialogen med politikere på Christiansborg. Her beklagede man vedholdende, at brugerbetalingen var blevet kendt lovstridig. Det truede ganske enkelt det økonomiske fundament under festivalen, fordi der nu blev solgt betydeligt færre billetter. Og set fra Sølund var løsningen at ændre lovgivningen, således at det blev lovligt at betale løn, rejser og ophold for det pædagogiske personale. Igen blev argumentet om udviklingshæmmedes krav på selv at bestemme, hvad de vil anvende deres penge til, bragt i spil. Til Berlingske udtalte festivalens leder, Lasse Mortensen, eksempelvis i februar 2014. "Disse mennesker er myndige og har deres eget liv. Så lad dem dog få lov at bestemme, hvad de vil bruge deres penge på."

Nu tyder meget på, at Sølundfestivalen snart får deres vilje. Folketinget behandler således et forslag, der åbner for tilkøb af ledsagelse for titusindvis af kroner – og festivalen behøver ikke

være bekymret for en masse statslig regulering og kontrol. Tilkøbet kommer til at finde sted i et lukket kredsløb mellem borgere med betydelige kognitive handicap og ledelsen og personalet i det botilbud, hvor de bor. Hverken den kommunale myndighed, Ankestyrelsen

eller Socialtilsynet kommer til at blande sig i det eller holde øje med, om det foregår på forsvarlig vis.

Vi bringer i dette nummer et interview med Lasse Mortensen om udsigterne til, at der nu indføres lovligt salg af socialpædagogisk bistand. Her forklarer han blandt andet, at han da gerne vil anerkende, at der også kan være grund til bekymringer i forhold til tilkøbsmodellen – eksempelvis udsigten til at kommunerne reducerer deres serviceniveauer for ledsagelse. Men her har Lasse Mortensen "... en forventning om, at der er nogen, der holder øje med, at det [red. kommunernes levering af pædagogisk ledsagelse] overholdes. Og at der er nogle sanktioner, hvis de ikke bliver overholdt."

Den forventning er der bare intet, der understøtter i det lovforslag, som børne- og socialministeren har sendt i høring. Ingen kontrolmyndighed kommer til at holde øje med, hvordan køb og salg af socialpædagogisk bistand kommer til at finde sted i praksis. Så måske har Sølundfestivalen fået sin brugerbetaling – men der er samtidig skabt enorm usikkerhed om fremtiden for den socialpædagogiske bistand, som kommunerne er forpligtede til at levere – uanset om man kan betale selv eller ej.

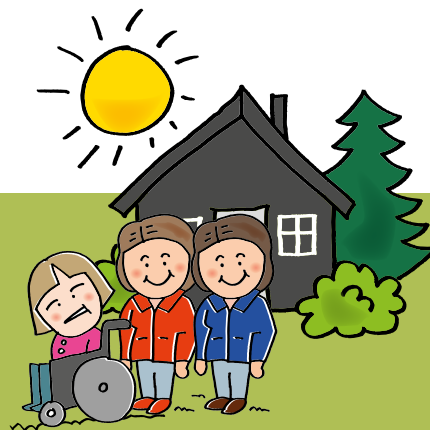
Brugerbetaling på ledsagelse

Er det fair?

I LEV synes vi, at mennesker med handicap har ret til at komme på ferie uden at skulle betale mere end andre for det. Og vi synes, at det er uretfærdigt, at udgiften til ferie afhænger af omfanget af borgerens handicap. Men sådan vil det gå, hvis regeringens forslag om at gøre det lovligt at opkræve brugerbetaling på ledsagelse bliver vedtaget.

Derfor har vi lavet kampagnen "Er det fair", som viser konsekvenserne af forslaget. En sommerhusferie, som koster 5.000 kroner for den almindelige dansker, kommer til at koste 15.000 for nogle handicappede og 35.000 for andre.

"Er det fair-kampagnen" består af en film og flere små tegneserier, der på en tilgængelig måde viser problemstillingen. Tegningerne på disse sider stammer fra kampagnen.

Festivalleder
Lasse Mortensen

AF ARNE DITLEVSEN ■ FOTO: LOKALAVISEN SKANDERBORG

Endelig lyttede de

Leder af Sølund Musik Festival, Lasse Mortensen, har i flere år kæmpet for, at udviklingshæmmede får den ledsagelse, som de har behov for. Og når kommunerne "tilsyneladende kan fortolke loven på en sådan måde, at borgeren lades i stikken", som Lasse selv formulerer det, så er han glad for, at socialministeren nu har stillet forslag om, at borgerne selv kan købe sig til ledsagelsen

Det var med specifik henvisning til Sølund Musik Festival ved Landsbyen Sølund i Skanderborg, at daværende socialminister, Karen Hækkerup, i juni sidste år annoncerede, at brugerbetalt ledsagelse er nødvendig, for at mennesker med udviklingshæmning kan komme på ferie eller Sølund Musik Festival.

Det var ikke første gang, at Sølundfestivalen blev brugt af politikere som argument for, at brugerbetaling er nødvendig for at sikre ledsagelsen. Og det skyldes først og fremmest den ihærdige lobby- og medieindsats, som Lasse Mortensen har praktiseret. LEV Bladet har talt med Lasse om for og imod brugerbetalt ledsagelse.

Er du glad for, at der nu bliver mulighed for tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse i forbindelse med ferie og udflugter?

- Ja, det er rart at man får fokus på, at udviklingshæmmede har samme behov som alle andre for at komme ud og opleve nogle ting. Men vi amputerede deres behov, fordi de ikke måtte bruge deres egne penge til det. Jeg har dog aldrig haft en intention om, at den kerneydelse, som kommunerne er forpligtet til at give, skal udhules. Der burde være ledsagelse efter servicelovens regler – det er jeg helt enig i. Men kommunerne har, åbenbart lovligt, bare valgt at sætte aktiviteten ned.

Synes du, at forslaget er vidtgående nok?

- Nej, jeg er ikke tilfreds. Jeg forstår ikke, at man ikke kunne gå hele vejen og også medtage køb af ledsagelse på endagsture. Som jeg læser det, taber vi her den dårligste tredjedel af målgruppen, som netop har brug for ledsagelse til et besøg hos familien.

Har du slet ingen bekymringer i forhold til indførelsen af tilkøbsmodellen? Er der ingen, som risikerer at komme i klemme?

- Jo da, jeg har bestemt bekymringer for tilkøbsmodellen. Jeg ved ikke, hvor meget kommunerne har fiflet eller ikke overholdt loven tidligere, men der er nødt til at være nogle rettigheder,

borgerne som et minimum har. Jeg har også en forventning om, at der er nogen, der holder øje med, at det overholdes. Og at der er nogle sanktioner, hvis de ikke bliver overholdt.

- I forhold til nytilkendte førtidspensionister er der heller ingen tvivl om, at de kommer i klemme, for deres økonomiske situation er ikke god. Det duer ikke, at det går ud over de dårligst stillede. Også derfor er der brug for et værdigt minimum af ledsagelse, som kommunerne skal tilbyde. Derudover skal der så være en tilkøbsmulighed.

- Jeg kan også godt se, at der kan ske en skævvridning i forhold til dem, der har et stort handicap. De vil have brug for mere ledsagelse. Men det må en lovgivning kunne klare, selv om jeg ikke kan svare på, hvordan det præcist skal skrues sammen.

Har du tillid til, at kommunerne fortsat vil tildele pædagogisk ledsagelse nu, hvor der kommer en tilkøbsmulighed?

- Jeg har da en bekymring, at det kan blive til total brugerbetalt ledsagelse. Kommunerne har jo tænkt kreativt tidligere. Derfor har vi også foreslået en indberetningspligt til ministeriet, og at der bliver taget stikprøver af, hvordan det tolkes i kommunerne. Om det går for vidt. Vi må vide, hvad der ligger i det. Jeg håber også, at det fører til en mere ensartethed i sagsbehandlingen, så man er lige stillet, uanset om man bor i Randers eller Silkeborg.

Synes du, at det er fair at gøre brugerbetalingen til et spørgsmål om udviklingshæmmedes selvbestemmelse som tidligere socialminister Karen Ellemann gjorde det?

- Sådan tænker en liberalist vel – de vil ikke have, at staten skal bestemme over borgernes penge. Jeg synes, at det i denne sag er forkasteligt, at nogen vil bestemme over, hvad borgerne IKKE må bruge deres penge til. På den måde går man jo ind og interverer borgerens personlige formue. Vi skal ikke bestemme over, hvad der er bedst for udviklingshæmmede. Vi glemmer ofte at spørge dem, hvad de selv vil bruge deres penge til. De får ikke selv lov til at bestemme over deres liv.

Hvad vil være din reaktion, hvis tilkøbsmuligheden ender med, at tusindvis af udviklingshæmmede begrænses i deres muligheder for et aktivt liv?

- Så må vi jo på barrikaderne igen. Så har vi spillet fallit. Det har slet ikke været tanken for vores vedkommende. Udviklingshæmmede skal bestemme over eget liv og penge. Hvis det løber af sporet, så må vi på den igen.

Hvor mange af de besøgende, som deltog i Sølundfestivalen sidste år, tror du fik tildelt ledsagelsen af deres kommune? Er der risiko for at de nu mister den kommunalt visiterede hjælp og ledsagelse – og i stedet kan købe den for deres egne penge?

- Jeg ved det simpelthen ikke. Men vi kunne se, at da kommunerne indskærpede reglerne om ledsagelse, så faldt antallet af overnattende gæster fra 7000 i 2011 til 1496 i 2016. Vi har altså mistet 5000 overnatninger, men til gengæld er der kommet mange flere på dagsbilletter end tidligere.

Hvad har været vigtigst for dig: At sikre Sølunds overlevelse eller at arbejde for ordentlig ledsagelse til mennesker med udviklingshæmning?

- Helt klart det sidste. Vi har altid stået på, at det ikke handler om Sølund, men slåset for de fuldstændigt almindelige ting, som vi har frataget disse mennesker. Vi har også sagt, at festivalen har været truet – og hvad vi har gjort med fonde og andre tiltag for at overleve. Men Sølundfestivalen er kun tre dage om året. Det er besøget hos familien og alle de selvfølgelig daglige ting, som vi har kæmpet for.

Har du været god nok til at forklare, hvilke økonomiske interesser Sølund har i at brugerbetalingen/tilkøbsmuligheden indføres?

- Jeg synes da, at det er forfærdeligt, at nogen ikke længere har kunnet komme på festival. Men jeg synes også, at vi hele tiden har forklaret vores tilgang tydeligt. Vi er i øvrigt aldrig blevet beskyldt for at blande festivalen ind i selve sagen om ledsagelse, men det kommer da festivalen til gavn, hvis det bliver løst.

Tilkøb af ledsagelse - Brugerbetaling - Uhyggelige konsekvenser.

Forslag om tilkøb af ledsagelse skal tages af bordet. Nu!

Det vil få uhyggelige konsekvenser for mange af de dårligst stillede udviklingshæmmede, hvis socialministerens forslag om brugerbetaling på ledsagelse bliver vedtaget

Fra 1. januar 2018 bliver det formentlig muligt for mennesker med udviklingshæmning at tilkøbe socialpædagogisk ledsagelse til ferier og lignende. Set fra LEVs perspektiv er det et fuldstændigt forfjet lovforslag, som vil få uhyggelige konsekvenser for vores målgruppe. Vi vil kæmpe med næb og klør for, at forslaget bliver kraftigt revideret - *blandt andet søsatte vi en større kampagne på Facebook i slutningen af januar* - og vi håber, at vi kan kæmpe denne kamp sammen med mange andre.

Desværre har vi indtil nu oplevet, at mange mener, at dette er et super godt lovforslag, som slet ikke er vidtrækkende nok. Vi har til vores overraskelse mødt pårørende, socialpædagoger, festivalfolk og andre handicaporganisationer, der mener, at muligheden for tilkøb - eller brugerbetaling, som vi foretrækker at kalde det i LEV - er det eneste rigtige.

I LEV anser vi lovforslaget for et kraftigt angreb på nogle af de allermest udsatte borgeres retssikkerhed, ikke mindst fordi forslaget ikke indeholder nogen som helst kontrolfunktioner. Det er samtidig et fundamentalt angreb på kompensationsprincippet - borgere med størst støttebehov kommer til at betale absurd høje beløb for ferier. Vi forudsiger også, at praktisk taget ingen på 'den nye førtidspension' vil have så meget luft i budgettet, at de kan betale tusindvis af kroner for ledsagelse for en sommerhustur. Endelig er vi overbeviste om, at kom-

munerne naturligvis vil benytte tilkøbsloven til at reducere voldsomt i deres 'standarder', præcis samme udvikling, vi oplevede, da flere og flere kommuner ulovligt opkrævede større og større beløb for ledsagelse.

Selvfølgelig skal mennesker med udviklingshæmning sikres gode livsbetingelser og gode muligheder for at kunne deltage i festivaler, gå i biografen, besøge familie, tage på ferier, gå på cafe og så videre. Det har indtil nu været en kommunal opgave at sikre den nødvendige socialpædagogiske ledsagelse til de borgere, der ikke kan færdes alene uden støtte.

Der har aldrig været entydige 'standarder' for niveauet for denne ledsagelse. Det er jo godt, at kommunerne har været tvunget til at tage individuelle hensyn og har skullet vurdere den enkelte borgers behov. MEN vi ved jo også, hvad dette har medført: Utallige sparerunder, mangelfuld sagsbehandling, mangelfuld eller slet ingen ledsagelse - altså er mennesker med udviklingshæmning i stigende grad blevet isoleret i deres botilbud: Ingen ferie, shoppeture, familiebesøg,

festivaler, teaterture... Især borgere med stort hjælpebehov har været de helt store tabere - med meget isolerede liv til følge.

Derfor er vores synspunkt stadig: Det ER en kommunal opgave at sikre den nødvendige socialpædagogiske ledsagelse. Samtidig er det selvfølgelig alle menneskers ret at bruge deres eventuelle opsparing på at tilkøbe ledsagelse, ferieture og ekstra ture i teateret, hvis der er økonomi og lyst til dette.

Problemet er bare, at med dette forslag til brugerbetaling af ledsagelse, vil selve muligheden for tilkøb undergrave retten til ledsagelse blandt dem, som ikke har mulighed for at betale. Det er netop grunden til, at LEV igen og igen har ar-

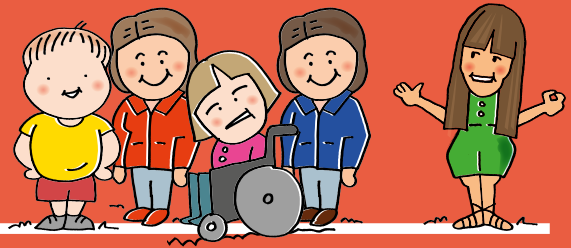

AF ANNI SØRENSEN,
LEV's LANDSFORMAND

Selvfølgelig skal mennesker med udviklingshæmning sikres gode livsbetingelser og gode muligheder for at kunne deltage i festivaler, gå i biografen, besøge familie, tage på ferier, gå på cafe og så videre

gumenteret for, at der skal vedtages en mere entydig og lovfæstet rettighed til socialpædagogisk ledsagelse i forbindelse med ferier. En rettighed, som kommunen ikke kan krybe uden om med

henvisning til konkret individuelt skøn. Men sådan en rettighed har det politiske flertal, som nu vil åbne op for tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse, sagt nej til. To gange har et forslag om at sikre alle mennesker med udviklingshæmning minimum 15 timers ledsagelse pr. måned været behandlet i Folketinget. To gange har forslaget ikke kunnet opnå flertal.

Vi er skeptiske over for, at det fast ansatte personale 'købes' til socialpædagogisk ledsagelse. Det vil jo lade de øvrige beboere tilbage med skiftende vikarer og dårligere tilbud. Hvis det fast ansatte personale 'købes', efterlades de øvrige beboere med dårligere uddannet personale, skiftende vikarer og så videre. Et tilsvarende eksempel fra skoleverdenen ville være, hvis en elev med faglige udfordringer i for eksempel matematik fik sine forældre til at frikøbe klassens matematiklærer til enetimer, mens resten af klassen sad tilbage med en vikar. Dette ville ingen forældre finde sig i. Men hvorfor er det så, at gode kræfter mener, at for borgere med udviklingshæmning er brugerbetaling den bedste vej at gå?

Jeg ved det ikke helt. Argumentationerne for brugerbetaling på ledsagelse handler altid om, at det er synd for en gruppe mennesker, som ellers kunne få nogle gode oplevelser sammen med det personale, som kender dem.

Men hvor er solidariteten med den store gruppe mennesker med udviklingshæmning, som ikke kan trække 20.000 eller 40.000 kroner ud af budgettet for en tur i sommerhus? Alle nye generationer med lav pension og høje huslejer, som nu må se frem til, at deres rettigheder undergraves af ureguleret brugerbetaling.

I FORHOLD TIL LOVFORSLAGET HAR LEV FØLGENDE HOVEDSYNSPUNKTER OG BEKYMRINGER:

1. Eksisterende rettigheder bliver undergravet i praksis. En del kommuner har vedtaget serviceniveauer, der giver blandt andre udviklingshæmmede ret til socialpædagogisk ledsagelse

til mellem 5 og 10 dages ferie og udflugter årligt. Med den nye mulighed for brugerbetaling er det oplagt at spørge, hvad der mon sker med disse serviceniveauer, næste gang kommunen skal spare? I LEV frygter vi, at mange kommuner vil reducere antallet af dage med ledsagelse eller ligefrem sætte serviceniveauet til nul dage. Al erfaring tyder på, at vores frygt er velbegrundet.

2. Jo større handicap – jo højere brugerbetaling. Mennesker med multihandicap og andre med et stort og komplekst hjælpebehov ender med suverænt de største brugerbetalingsregninger. De kan ikke dele en pædagog med en eller to af de andre fra bofællesskabet og ender nemt med at skulle betale op imod 40.000 kroner for fem dage i sommerhus.

3. Yngre udviklingshæmmede rammes hårdest: En stadigt større gruppe udviklingshæmmede med 'ny førtidspension' fra 2003, vil umuligt kunne opspare de høje beløb til deres beskudte ferie. Deres boligudgifter er typisk i omegnen af 7.-9.000 kroner månedligt i relativt nybygget alment byggeri, og det levner ikke mulighed for at spare 40.000 kroner op til sommerferien på Lolland eller ved Vesterhavet.

4. Færre og færre vil kunne betale. Blandt en generation af udviklingshæmmede på 'gammel førtidspension' er der flere, som har mulighed for opsparing i kraft af diverse tillæg og ofte også lavere boligudgifter. Men der bliver af indlysende årsager færre og færre i denne gruppe – og flere og flere blandt dem med den nye lavere førtidspension.

5. De svageste lades igen i stikken. Ankestyrelsen har udsendt en principafgørelse, der fastslår retten til socialpædagogisk ledsagelse i forbindelse med en kortere ferie i Danmark. Derfor vil udviklingshæmmede, som formår at ansøge kommunen om

ledsagelse, fortsat få det tildelt. Men i mange kommuner vil det kræve, at borgeren er i stand til at ansøge og er klar over, at man kan klage og få sin afgørelse behandlet i Ankestyrelsen, hvis man får afslag. Det kan de færreste udviklingshæmmede på egen hånd, og derfor bliver de svageste – uden nogen til at hjælpe sig – ladet i stikken og overladt til brugerbetaling opkrævet i botilbuddet.

6. Brugerbetalingen finder sted uden nogen form for kontrol. Det fremgår af regeringens lovforslag, at tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse alene skal være et anliggende mellem beboeren med udviklingshæmning og ledelsen/personalet i det bosted, hvor han/hun bor. Borgeren får ingen klagemulighed – overhovedet! Og ingen myndighed vil føre kontrol med, hvordan salg af socialpædagogisk ledsagelse til ofte stærkt svækkede og handicappede mennesker finder sted. Kun en del af borgerne vil have en værge, som kan forsøge at føre et tilsyn, men hverken Ankestyrelsen, Socialtilsynene eller Statsforvaltningen får til opgave at vurdere, om det foregår på forsvarlig vis.

Vi vil i den kommende periode forsøge at argumentere og gøre LEVs indflydelse gældende i forhold til de øvrige handicaporganisationer, i forhold til politikere og i forhold til alle øvrige aktører. Gli-debanen mod stigende brugerbetaling for nogle af de mest udsatte borgere i landet må stoppes! Vi vil kæmpe for at lovforslaget tages af bordet eller revideres kraftigt.

Her er feriehusene, hvor man føler sig velkommen med kørestol

Pragtfulde luksus Birksø bjælkehuse hvor der er kælet for detaljerne, for at give optimale forhold for handicappede. Opfylder alle tilgængelighedskrav for bevægelsehandicappede.

Samsø, Limfjorden, Falster
og Sjællands Odde

- 2 huse i Trend ved Limfjorden.
- 2 huse på Samsø - Sælvig og Nordby.
- 7 huse i Marielyst på Falster.
- 3 huse i Vig ved Sjællands Odde.

Her er tale om rigtig nybyggerstil, indrettet med tidens krav til luksus, og det meget rustikke materiale skaber en helt speciel atmosfære både ude og inde.

- Feriehusene er 108-124 m² + 6-20 m² overdækket terrasse.
- Plads til 6 (8) -10 (12) personer, heraf 2-6 kørestolsbrugere.
- Husene i Vig er 170 m² med 10 (12) sovepladser.

**Godkendt af
Dansk Handicap
Forbund**

“Besigtigelsen var en yderst positiv oplevelse, det bedste jeg har set i privat regi.”

Bygge og trafikpolitisk udvalg
Dansk Handicap Forbund

“Vi har besøgt stedet og kan stærkt anbefale dette, som må betragtes som et ferieparadis for kørestolsbrugere.”

John og Bjarne
Handi-Travel-Info

• Priser fra kr. 4.075/uge

Hvis du vil bygge dit eget handicapegnede hus kontakt:
Birksø Huse ApS Tlf. 86 84 58 18

Læs mere og se flere fotos på
www.cimbria-ferie.dk
Eller rekvirer brochure på
Tlf. 2673 6922

Nærvær - Engagement - Tryghed Døgnet rundt

Tigó er et helhedsorienteret tilbud jf. SEL§104, §107 og §108. for voksne udviklingshæmmede med autisme spektrum forstyrrelser.

Vores udgangspunkt er dine interesser og ønsker.

Vi bor i naturskønne omgivelser i det nordlige Jylland imellem Hjørring, Frederikshavn og Skagen.

Vi har egen skov og sø der giver rig mulighed for ude-liv, naturoplevelser, køkkenhave, høns, geder...

Vi har fokus på at skifte miljø, så vi har mange aktiviteter ud af huset.

Tuenvvej 535 - 9870 Sindal - Tlf 4032 5607 - palle@tigo-fripleje.dk - www.tigo-fripleje.dk

STU på Synscenter Refsnæs

Kontakt: Berit Houmølle Souschef • Områdeleder - Skole og Specialrådgivning
Kystvejen 112 • 4400 Kalundborg • Tlf.: +45 5957 0257
Mobil: +45 6062 1115 • E-mail: synscenter-refsnaes@regionsjaelland.dk

Målrettet unge med synsnedsettelse eller blindhed med yderligere funktionnedsettelse

Unge på STU udvikler deres personlige, sociale og faglige kompetencer i et ligeværdigt og udviklende miljø sammen med andre unge STU undervisningen foregår med synskompenserende hjælpemidler og indeholder bl.a. praktikophold samt afklaring af ressourcer - alt efter individuelle behov.

Synscenter Refsnæs tilbyder også Botilbud som forbereder den unge til det gode voksenliv.

An advertisement for Solhjorten. On the left, a young boy with glasses and a blue long-sleeved shirt with a soccer ball graphic is smiling and running on a wooden floor. On the right, there is a blue overlay with white text. At the top right is the Solhjorten logo, a stylized sun with a face. The text reads: 'SOLHJORTEN Specialskole for udviklingshæmmede', 'TRIVSEL LÆRDOM UDVIKLING', 'SOLHJORTEN ER ET UNDERVISNINGSTILBUD TIL UDVIKLINGSHÆMMEDE BØRN OG UNGE, HVOR DER UNDERVISES UD FRA RUDOLF STEINERS PÆDAGOGIK', 'UNDERVISNINGSFORLØBET TILRETTELÆGGES, SÅ ALLE TRE DELE AF MENNESKET I LØBET AF DAGEN FÅR TILSTRÆKKELIG NÆRING OG DERMED BRINGES I EN SUND OG HARMONISK BALANCE.', and contact information: 'Kålundsvej 24 3520 Farum Tlf: 4495 4650 CVR.nr. 2635900 post@solhjorten.dk www.solhjorten.dk'.

Daværende indenrigs- og sundhedsminister, Lars Løkke Rasmussen, var manden bag kommunalreformen.

AF THOMAS GRUBER, POLITISK KONSULENT I LEV ■ FOTO: POLFOTO

KOMMUNAL- REFORMEN FYLDER TI ÅR

Reformen der endte i selvforsynings-mani og lokale kampe om skattekrone

Kommunalreformen i 2007 fik stor indflydelse på mennesker med udviklingshæmnings liv på mange fronter. Og desværre sjældent for det gode. To elementer med særlig stor betydning har vist sig at være den lokale prioriteringskamp, som hele handicapområdet nu er en del af, og en markedsorienteret styringsmodel, som hurtigt afslørede kommunernes voldsomme mistillid til hinanden

Kort sagt er målet med kommunalreformen at skabe et nyt Danmark, hvor en stærk og fremtidssikret offentlig sektor løser opgaverne med høj kvalitet og så tæt på borgerne som muligt. Borgerne i Danmark skal opleve en endnu bedre og mere sammenhængende offentlig service.

(“Kommunalreformen – kort fortalt.” Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Lars Løkke Rasmussen, Forord, 2005)

Løfterne var mange, da stregerne til et nyt kommunalt landkort blev tegnet tilbage i midten af 0'erne. Målet var ikke blot sammenlægning af landets dengang 273 kommuner og 14 amter – men også en gennemgribende reform af arbejdsdelingen og finansieringen i Danmarks offentlige sektor. Kommunerne skulle styrkes markant og tildeles langt hovedparten af drifts- og finansieringsansvaret på socialområdet. Amtene blev omdannet til regioner med et meget skarpt fokus på driften af sundhedssektoren og uden mulighed for selv at inddrive skatter.

Men hvordan er det så gået i de ti år siden reformen? Fik vi med kommunalreform en? ... *offentlig sektor [der] løser opgaverne med høj kvalitet og så tæt på borgerne som muligt?* Det er nærmest en umulig opgave at sammenfatte svaret på dette spørgsmål hen over et par sider her i LEV Bladet – også selvom vi alene fokuserer på effekterne for mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende. Vi gør alligevel et forsøg på at fremdrage i hvert fald nogle af de helt centrale effekter af reformen.

To elementer i kommunalreformen har haft særlig stor betydning for mennesker med udviklingshæmning. Det drejer sig dels om, at mennesker med handicaps grundlæggende eksistensvilkår blev en del af en lokal økonomisk prioriteringsdiskussion og dels, at der blev indført en ny og mere markedsorienteret styringsmodel på det specialiserede socialområde.

ULIGE KONKURRENCE

Med kommunalreformen blev behovene blandt mennesker med store og komplekse hjælpebehov pludselig noget, som blev stillet op over for en ekstra pædagog i vuggestuen, lærere i den lokale folkeskole eller driften af det nye kommunale kulturhus. Dermed blev en ret lille gruppe menneskers helt grundlæggende leve- og udviklingsvilkår en brik i et lokalt prioriterings-

spil, hvor det er afgørende at tage hensyn til større vælgergruppers interesser.

'Kommunaliseringen' indebar en alvorlig svækkelse af den handicap-politiske indsigt og bevidsthed – samt, skulle det hurtigt vise sig, en udtynding af den specialviden, som var blevet opbygget i amterne siden udlægningen af Åndssvageforsorgen i 1980. Der er naturligvis ingen grund til at overidyllisere de daværende amter. Men det havde stor betydning, at amterne havde indsatsen for mennesker med udviklingshæmning som et af sine absolutte kerneområder. Der var ganske enkelt en stærkere administrativ og regionspolitisk bevidsthed om, hvilket handicappolitisk projekt man havde fået ansvaret for: Afviklingen af de store centralinstitutioner, værdighed, normalisering og medborgerskab, rettigheder og inklusion og så videre. Denne handicappolitiske bevidsthed blev ret hurtigt udtyndet med fordelingen på de 98 kommuner, hvilket etableringen af kommunale handicapråd desværre ikke formåede at ændre afgørende på.

SELVFORSYNINGS-MANI

Samtidigt med kommunalreformen etableredes den såkaldte Tilbudsportal, der skulle skabe et mellemkommunalt marked for køb og salg af ydelser på det specialiserede socialområde. Den kommunale myndighed var indkøber – diverse døgninstitutioner, botilbud, beskyttede værksteder med videre var sælgere. Denne markedsmodel kom imidlertid aldrig rigtig til at fungere, hvilket måske ikke er så overraskende i og med, at vi taler om komplekse og vanskeligt målbare ydelser, hjælp, støtte og omsorg til mennesker med handi-

Men markedsmodellen fik alligevel stor betydning for LEVs målgruppe. Det viste sig nemlig, at kommunerne havde en afgrundsdyb mistillid til hinanden. De kommunale indkøbere (myndigheden) mistænkte således de kommunale sælgere i andre kommuner (leverandøren) for at skruer priserne på pladser og øvrige ydelser i eksempelvis botilbud op. Denne mistillid førte dels til, at Folketinget i 2010 blev presset af KL til at vedtage nogle helt absurde handlebetalings-kommune-regler, dels til noget, der ligner en 'kommunal selvforsynings-mani'. Begge dele har haft store negative virkninger for mennesker med udviklingshæmning.

Det er selvfølgelig vigtigt at være opmærksom på de mange andre forhold, som har betydning for udviklingen på handicapområdet siden 2007. Vi kan så at sige ikke give kommunalreformen skylden for alle de forringelser, som vi har oplevet i de senere år. Omvendt må det konstateres, at det er ret svært at pege på områder, hvor reformen har gavnet mennesker med udviklingshæmning. Opgaveløsningen er måske nok kommet formelt tættere på borgerne, men "... *en endnu bedre og mere sammenhængende offentlig service*" er det svært at få øje på.

Fjordstjernen ... et enestående valg!

Brug det frie valg til et aktivt og selvstændigt liv. For voksne med funktionsnedsættelse.

På Holbæks havnefront er opført et flot byggeri, som ramme for nogle fantastiske muligheder for voksne med psykiske, fysiske eller kognitive funktionsnedsættelser.

Det er store lejligheder på 84 m², incl. fællesarealer. Der er fælleskøkken og en stor lys dagligstue med panoramaudsigt over fjorden i hver enhed. Derudover er der stort lækkert fitnesscenter, wellness område samt have med panoramaudsigt over fjorden.

Det frie valg er et bærende element og Fjordstjernen lægger op til, at beboerne har stor indflydelse på deres hverdag og muligheder. Efter evne og lyst tager beboerne del i hverdagens mange tilbud om idræt, bevægelse, aktiviteter og et udendørs liv ved fjorden. Personalet indretter sig efter beboerne og ikke omvendt, og personalet tager udgangspunkt i sundhed og glæde, ikke i sygdom og begrænsninger.

Tværfagligt samarbejde

Personalet arbejder rehabiliterende med aktiv inddragelse af pårørende. Borgeren vil altid være i centrum.

Vi har højt fagligt niveau med bl.a. socialrådgiver, sygeplejersker, ernæringsvejleder, terapeuter og psykolog. Der er fokus på dokumentation og genoptrænings-, rehabiliterings- og handleplaner. Vi samarbejder tæt med kommunernes hjerneskadekoordinatorer, sagsbehandlere og specialister.

Alt personale modtager løbende supervision og videreuddannelse.

Friplejeboliger og frit valg.

Borgere med funktionsnedsættelser, fra hele landet, der er visiteret til en plejebolig eller lignende bolig, kan frit søge om at flytte ind i Fjordstjernen. Det fremgår af friplejeboliglovgivningen. Læs mere www.fjordstjernen.dk og følg os på Facebook

Har du lyst til at høre mere, så kontakt afdelingsleder
Annica Granstrøm på 24 65 89 22

Fjordstjernen

Boliger & Sundhedscenter

Højskolen i Krummerup Specialskole med 25 års erfaring

Højskolen i Krummerup er en specialskole for udviklingshæmmede unge. Hos os er der plads til forskellighed, faglig fordybelse og læring der giver livsduelighed. Kom og besøg os - vi vil glæde os til at se dig. Læs mere på krummerup.dk

Højskolen i Krummerup
Socialpædagogisk Center
Næstved Kommune
krummerup.dk

Haldagermaglevej 6
4250 Fuglebjerg
telefon 5588 2360
Krummerup@naestved.dk

 **HØJSKOLEN I
KRUMMERUP**
lær & bo

KOM PÅ NORDFYNS HØJSKOLE

Kom på Livslinjen på Nordfyns Højskole og vælg mellem 2 spor:

MUNTER MOTION

På Munter Motion kan du lege, spille og synge, og uddanne dig til spillinstruktør.

KOST & SUNDHED

På Kost & Sundhed lærer du om sund mad, en sund livsstil og kan tabe dig.

På Nordfyns Højskole kan du få mange nye venner og et spændende afbræk fra hverdagen. Du kan læse mere om livslinjen på vores hjemmeside www.nordfyns.nu under de lange kurser.

www.nordfyns.nu

Strider Bikes giver alle mulighed for at udfordre sig selv og udforske verdenen omkring os.

WWW.STRIDERDANMARK.DK

www.striderdanmark.dk

Udviklingshæmning og synshandicap

Nu med nye boliger

Bofællesskaberne Inge og Sofie Marie – Ringsted

www.mariehjem.dk/ingesofie
Mail: ingesofie@mariehjem.dk

Bofællesskaberne Inge og Sofie Marie er for unge/voksne med udviklingshæmning og synshandicap, samt moderat fungerende med Autisme spektrum forstyrrelser (ASF) og eventuelle ledsagende udviklingsforstyrrelser og/eller psykiatriske overbygninger. Det er vores mål, at skabe rammerne for et trykt og meningsfyldt liv samt vedligeholde og videreudvikle livskompetencer således, at beboerne på sigt behøver mindre støtte i hverdagen. Vi råder over 36 lejligheder fordelt på 2 huse med hver deres målgruppe, oprettet som 2 bo-afdelinger efter Almenboliglovens §§ 105, stk. 2 samt 110, stk. 2 og 4. Ringsted kommune har godkendt Bofællesskaberne som et privat tilbud og drives som en non-profit selvejende institution under Fonden Mariehjemmene. – Beboerne modtager støtte efter §§ 83, 85 og 87 i SEL.

STRAND VÆNGET

AF DR. PÆD. BIRGIT KIRKEBÆK ■

- 10 år efter

Denne artikel tager afsæt i fire udklipsmapper om Strandvængetsagen, som LEV har arkiveret. Der er tale om avisartikler, pressemeddelelser og andet materiale, der omhandler de overgreb og ulykkelige forhold for udviklingshæmmede, der på forskellig måde blev dokumenteret i løbet af året 2007. Artiklerne repræsenterer for hvert botilbud kun få dage i tid, mens selve problematikken - overgreb på svage og afmægtige mennesker i andres varetægt - til gengæld nærmest er uendelig lang.

Hvilke forklaringer, reaktioner og handlinger udsprang af Strandvængetsagen? Har vi bedre redskaber til at håndtere lignende sager fremover, eller er det en evigt gentaget historie, vi politisk set behandler på samme måde, hver gang en lignende sag dukker op? Som handicap-historiker må jeg tilstå, at jeg mest hælder til det sidstnævnte: Det er en evigt gentaget historie, som kun kortvarigt interesserer besluttende myndigheder, og hvor det, der trods alt sætter sig igennem som ændringer, sker gennem pres fra de direkte berørte og organisationen LEV.

Strandvængetsagen og andre lignende sager har vist, at de klager, forældre fremfører i forhold til en bestemt institution eller et bestemt bofællesskab, først gennem en mediestorm får et politisk gennemslag, der bevirker, at forandringer kan ske lokalt. Men der er ikke noget, der tyder på, at disse forhold bliver betragtet som andet end lokale hændelser - de bliver ikke betragtet som et alment problem, vi som samfund kan gøre noget ved.

Tirsdag den 13. februar 2007 viste TV2 dokumentaren "Er du åndssvag". Under dække af at være pædagogvikar dokumenterede journalist Adam Dyrvig Tatt gennem 125 timers optagelse, hvordan forholdene var for otte mennesker i hus 17 på Strandvænget. Optagelserne skete med skjult kamera, og de mange timers optagelse blev sammenklippet til en dokumentar, der varede en halv time. Optagelserne viste, at de fire tilstedeværende på personalesiden udøvede vold, ignorering og overgreb. Beboerne blev låst inde i deres værelser i mange timer, blev med trusler tvunget til at tørre egen urin op, deres selvskadende adfærd blev ignoreret, der blev talt groft til beboerne, og på en beboer blev der taget kvælergreb. Optagelserne viste også et evigt kaffedrikkende og fjernsynskiggende personale.¹

Det, der skete herefter, var, at forstander Dorrit West, der var forstander fra 2005-2007, først sygemeldte de fire ansatte med henblik på eventuelt afsked,² hvorefter hun selv blev fyret den 27. februar 2007. Hun fastholdt, at der havde været ændringer på vej, at optagelserne ikke gav et retvisende billede, og at de samme situationer blev vist igen og igen - men at mere venlige passager var udeladt.³ Forældre fastholdt, at de gennem lang tid havde klaget over forholdene på afdelingen, men at de ikke var blevet hørt. Først dokumentaren skabte lydhørhed. Et af problemerne på Strandvænget var, at fire afdelinger var slået sammen til en, hvorfor der til de fire afdelinger kun var en afdelingsleder mod før fire.⁴ Det blev af forældre fremført, at der i Dorrit West funktionsperiode var blevet sparet 3,5 millioner kroner på Strandvænget, og at det var umuligt at komme igennem med klager.⁵

LEV politianmelder forholdet for at afklare, hvor grænsen mellem omsorgssvigt og en straffelovsovertrædelse går, og også private anmelder forholdene til politiet. Det Centrale Handicapråd kræver et generelt kvalitetsløft af forholdene for de svageste handicappede.⁶

Det blev også klarlagt, at Fyns Amt aldrig havde ført tilsyn med netop den afdeling på Strandvænget. Undskyldningen fra amtet var, at et tilsyn alligevel ikke ville have vist, hvordan forholdene var. Dette fik kravet om et uvildigt tilsyn til at vokse, og Danske Regioner lovede et øget, uvildigt tilsyn. Der blev nedsat en arbejdsgruppe, der skulle se på sagen.⁷

HVORDAN KUNNE DET SKE?

Det, der var fokus på gennem alle artiklerne var, hvordan sådan noget kunne ske. Var det på grund af uuddannet personale, for få ansatte, udbrændthed eller almindelige psykiske reaktioner, når man som ansat var udsat for dagligt stress?

Man må forstå, at det er et miljø, hvor man må tåle meget. Beboerne er voldelige, urenlige og aggressive. Man kan ikke indgå i dialoger, men må være kort og kontant

Dorrit West, forstander på Strandvænget

Et af de mest vægtige bidrag i debatten er en kronik skrevet af Lisbeth Schomacher, der selv er mor til en ung mand med udviklingshæmning.⁸ Hun peger ikke alene på uuddannet personale men også på beboernes manglende beskæftigelse og stimulation. "Man bør se denne skandale som en af de synlige konsekvenser af mange års nedskæringer", skriver hun og påpeger, hvad der sker, når små afdelinger laves om til store. Men ud

SAGEN OM STRANDVÆNGET
FIK MANGE KOMMENTARER FRA
LOKALE OG LANDSPOLITIKERE.
HER ER ET LILLE UDVALG:

”Jeg mener, at tiden er inde til, at der indføres en kvalitetsmodel på det specialiserede socialområde, hvor der fastsættes standarder og indikatorer for kvaliteten af den sociale indsats.”

Bent Hansen, formand for Danske Regioner

”Det er ikke til at holde ud at se på. Det er så ydmygende, det beboerne bliver udsat for, og det er helt uacceptabelt.

Medarbejderne tager sig ikke af beboerne. De går tilsyneladende mere op i at snakke med hinanden og drikke kaffe, og man glemmer fuldstændig at tage sig af beboerne. Man tager sig ikke af dem når de har problemer.

Man får heller ikke indtryk af, at der er særlig mange aktiviteter. Det er helt urimelige vilkår, man byder beboerne her.”

Eva Kjer Hansen, tidligere socialminister

Strandvænget var i dagene efter TV2-dokumentaren centrum for en massiv medieinteresse.

over LEV i adskillige pressemeddelelser er der kun få, der som hun peger på, at manglende stimulation og beskæftigelse er et problem. Der bliver i stedet i flere artikler peget på, at det er tungt arbejde for personalet, som ”ikke får noget igen”. ”Krisehjælp til pædagogerne – men hvad med de udviklingshæmmede beboere”, spørger LEV i en pressemeddelelse.⁹ I den forbindelse er en udtalelse af forstander Dorrit West både sigende og skræmmende: ”Man må forstå, at det er et miljø, hvor man må tåle meget. Beboerne er voldelige, urenlige og aggressive. Man kan ikke indgå i dialoger, men må være kort og kontant. Når man skal tåle den påvirkning hver dag, så risikerer man at blive lige sådan”.¹⁰

Udsagnet viser, at der i Dorrit West optik er tale om mennesker, som det ikke er muligt at påvirke gennem kommunikation, og at beboerne ’smitter’ personalet gennem deres optræden. Hvis dette var den gængse opfattelse på stedet, er det klart, at det måtte ende galt. Hvem vil stiltiende finde sig i at blive ignoreret og mishandlet! Det gjorde beboerne ikke, og det ville ingen gøre.

Andre lignende sager dukkede op. Der blev klaget over dehumaniserende forhold i helhedstilbuddet på Bank-Mikkelsensvej, og også her fortalte forældre om de mange klager, de havde rejst, uden at der skete forandring.¹¹ Der dukkede skjulte optagelser op vedrørende Bostedet Sjelør i København,

som viste, at også her blev hjælpeløse beboere svigtet.¹²

TOKANTEN

Sidst på året dukkede endnu en skandalesag op. Denne gang drejede det sig om ”Tokanten” – et bofællesskab på Persillevej i Sundby ved København. Her viste det sig, at indberetninger om magtanvendelse ikke blev sendt fra leder til forvaltning, sådan som kravet ifølge loven er. Servicelovens bestemmelser hjalp ikke beboerne, for bestemmelserne blev ikke overholdt. Nogle i personalet fik over tid dels dårlig samvittighed over forholdene, dels mistanke om at der fra lederens side ikke blev indsendt de krævede rapporter om brug af magt, hvorfor de selv lavede et skyggeregnskab. Det viste, at der var 641 tilfælde af brug af magt i perioden 2001-2007. Kommunen oplyste, at der ingen indberetninger var modtaget fra stedet.¹³ Forstanderen fik i første omgang blot en tjenstlig påtale.¹⁴ Den ansvarlige borgmester blev anklaget for ikke at have grebet ind på trods af viden om de manglende indberetninger. Ministeren ville have oprettet privat tilsyn med stedet. Det blev foreslået at oprette en ombudsmandsinstitution for udviklingshæmmede og at lette adgangen til at indgive klager anonymt for ansatte og andre. Overskrifterne om denne nye skandale var ret enslydende: ”Overgreb holdt skjult gennem seks år”,¹⁵ ”Beboere pumpet med medicin”,¹⁶ Og LEVs reaktion var: ”Bostedet Tokanten intet særtilfælde”.¹⁷

Socialminister Eva Kjer Hansen i samtale med LEVs formand, Sytter Kristensen, forud for et samråd i Socialudvalget i marts 2007 om kritikken af bostederne Sjælør og Strandvænget.

Tokanten.

”Mens vi venter på ministeren” var en leder, landsformand Sytter Kristensen skrev i LEV-bladet november 2007. Hun spørger der, om politikernes og befolkningens forargelse bliver skyllet væk med aftenkaffen, eller om der sker forandringer. Hun skriver, at der faktisk er sket meget lokalt på Strandvænget, og at LEV har været behjælpelig i den proces, men at der er ”et generelt behov for at sikre kvalitet og værdighed overfor mennesker med udviklingshæmning i botilbud”.¹⁸ Hun skriver om den arbejdsgruppe, ministeren nedsatte, som også LEV var deltager i, men hun skriver også, at der er stor usikkerhed om, hvad der på handleplan kommer ud af de etiske overvejelser, og at ”kulturændringer er den sværeste øvelse”.

STÅ OP FOR DE MORALSKE OG ETISKE HOLDNINGER

Flere spørgsmål presser sig på, når man læser alle disse gamle sagsakter igen:

For det første: Hvad skal der til, for at gøre uacceptable forhold synlige?

For det andet: Hvad får en kultur til at udvikle sig brutalt og ondt?

For det tredje: Hvilke samfundsmæssige faktorer kan der politisk set drejes på, hvis lignende forhold skal undgås i fremtiden?

I Strandvængetsagen var en dokumentarudsendelse optaget med skjult kamera det, der lokalt satte ændringer i gang.

Selv om det blev diskuteret, om det er etisk korrekt at anvende skjult kamera, og selv om det blev diskuteret, om sammenklippene af de mange times optagelse var sket på en rimelig måde, så kunne ingen se bort fra de overgreb, der rent faktisk blev dokumenteret. I sagen om ”Tokanten” er det en ansats dårlige samvittighed, der sætter lavinen i gang, ved at hun fastholder, at der er et misforhold mellem de manglende indberetninger og personalets eget skyggeregnskab. Også her gav sagen anledning til lokale ændringer og vel også til en generelt skærpet opmærksomhed på dårligt klima, ulykkelige beboere og stresset personale. Samtidig var der mange steder, hvor tingene fungerede godt. ”Det har været vigtigt for os at se nuanceret på situationen, så de mange tilbud, der fungerer, ikke blev slået i hartkorn med urimelighederne, og så mennesker med udviklingshæmning ikke fik et generelt prædikat som ofre”, skrev Sytter Kristensen om Strandvængetsagen i 2007.¹⁹

Jeg tænker i den forbindelse tilbage på de inhumane ting, som personalet på de store, gamle institutioner ifølge min forskning var medvirkende til før den nye åndssvage lov og den nye bestyrelse trådte til i 1959. Da der kom en ny bestyrelse for Statens Åndssvageforsorg og nye udmeldinger om, at overgreb ikke ville blive tolereret, så indløb der i rigt mål anmeldelser af personer, der begik overgreb på de anbragte. Disse overgreb handlede om alt fra indesparing, slag og tvang til nedværdigende

behandling.²⁰ Det har givet ikke været populært, at nogen i personalegruppen indberettede andre, men det er af den enkelte blevet set som en moralsk nødvendighed. Det, jeg vil sige med det, er, at det samfundsmæssige klima og de politiske og faglige holdninger betyder noget for, hvilke ændringer der kan gennemføres. Men det viser også, at der kun skal en lille sprække til, før store ændringer kan ske, og at disse ændringer både skal søsættes oppefra og nedefra, som sagen fra Tokanten viste. Det er vel det ansvar, der hviler på alle – både politikere, embedsmænd, pårørende og professionelle: At stå op for de moralske og etiske holdninger, vi har på trods og på tværs af den etablerede kultur.

Hvad får en kultur til at udvikle sig brutalt og ondt? I artiklerne var der fokus på manglende uddannelse, for få ansatte, almindelig afmagt og stress. Kun enkelte omtaler beboernes afmagt, ensomhed og stress og de manglende daglige tilbud, der er selve fratagelsen af deres livs indhold. Den jødisk polske sociolog Zygmunt Bauman skriver, at der er tre mekanismer på spil i forhold til umenneskeliggørelse af den anden. Den første er, når beslutninger med hensyn til organisation og arbejdshierarki er adskilt fra handlingens sluteffekter, så den enkelte bliver blind for sin egen andel af det, der sker. Her kan man tænke på politiske beslutninger gennemført via forskellige led i et hierarki. Den anden er, når den andens menneskelige træk udviskes – når mennesker uddrives ”af den gruppe, aktøren potentielt kan

møde som "ansigter"²¹ – det vil sige, når den anden ikke opfattes som rigtig menneskelig eller opfattes som en fjende. Det er typisk det, der er sket på steder som Strandvænget og Tokanten. Den tredje er, når den anden ikke ses som en hel person, hvorfor indsatsen kun rettes mod specifikke dele af adfærden uden oplevet menneskeligt indhold. Det vil sige, at "Objektet opløses i egenskaber".²¹ De pågældende bliver objekter for de professionelle ageren, ikke subjekter i egen ret.

I de viste klip i Strandvængetsagen er det tydeligt, at organisation og ledelsesansvar er helt adskilt fra den praksis, der eksisterer. De beboere, der er centrum for overgrebene, tillægges ikke almindelige menneskelige egenskaber. Fokus er rettet mod deres handlinger, der opfattes som forvoldt med vilje eller som fjendtlige. I sagen om Tokanten er der mange beskrivelser af vold mod beboerne, der er forøvet, fordi en specifik handling som eksempelvis tandbørstning skal gennemføres nu og her alene på de ansattes præmisser. Endelig er der det organisationsmæssige ansvar, som gennem mange led fortaber sig hos de enkelte ledere, der så kan afskediges, dog uden at det generelle problem nødvendigvis løses – nemlig det problem, at det ikke er en del af kulturen, at alle mennesker skal behandles med værdighed, fordi alle mennesker har værdi, uanset hvilket handicap, de har. Den del af kulturændringen er stadig den "sværeste øvelse" – ikke mindst i dag, hvor der igen er tale om økonomiske stramninger og nedskæringer, der specielt rammer mennesker med svære vilkår.

"Nu ved vi det, vi vidste" skriver LEV i en pressemeddelelse i 2008.²² Hvad mon vi ved i dag om forhold som de omtalte?

- 1 Jyllandsposten 15-2-2007. Fyns Stiftstidende 11-3-2007.
- 2 BT 1-3-2007, s. 10.
- 3 Fyns Stiftstidende 11-3-2007.
- 4 Politiken 16-2-2007.
- 5 Berlingske 14-2-07. Ekstrabladet 14-2-07.
- 6 Kristeligt Dagblad 15-2-2007.
- 7 Berlingske 16-2-2007.
- 8 Politikens kronik 28-2-2007.
- 9 Pressemeddelelse fra Landsforeningen LEV 19-02-2007.
- 10 Fyns Stiftstidende 11-3-2007.
- 11 Politiken 15-2-2007.
- 12 Pressemeddelelse fra Landsforeningen LEV 19-2-2007: 1,2 og flere endnu? Landsforeningen LEV kræver handling nu!
- 13 Berlingske 15-12-2007.
- 14 Berlingske 16-12-2007.
- 15 24 timer 17-12-2007.
- 16 BT 17-12-2007.
- 17 BT 17-12-2007.
- 18 Sytter Kristensen. Leder i LEV bladet november 2007.
- 19 Ibid.
- 20 Birgit Kirkebæk (2001): Normaliseringens periode. Dansk åndssvageforsorg 1940-1970 med særligt fokus på forsorgschef N.E. Bank-Mikkelsen og udviklingen af Statens Åndssvageforsorg 1959-1970. Forlaget SocPol, Holte, jf. kap. 7.
- 21 Zygmunt Bauman (1994): Modernitet og holocaust. Hans Reitzels Forlag, s. 265-266.
- 22 Pressemeddelelse fra Landsforeningen LEV 2-9-2008.

Jeg synes, at det er rystende, det vi har set. Der er tale om helt uacceptable forhold og omsorgssvigt af dimensioner. Det er meget alvorligt. Jeg kan ikke lade være med at spørge mig selv om, hvordan ansvarlige ledelser af institutionerne kan være uvidende om, hvad der foregår.

Anders Fogh Rasmussen, tidligere statsminister

De udviklingshæmmede hører til vores svageste medborgere. De har brug for omsorg, og den støtte skal vi yde dem. Det sker åbenlyst ikke i de situationer, som bliver vist på de skjulte optagelser. Den måde medarbejderne opfører sig på - på optagelserne - må ikke forekomme, og jeg beklager den dybt.

Carl Holst, tidligere formand for Region Syddanmark

Det forløb, vi har været vidne til, efterlader indtryk af en forvaltning, der har dækket over egne svigt og over svigt på de institutioner, der skulle ledes af forvaltningen. Senest tyder det på, at oplysninger om magtanvendelser er blevet fortiet over for de ansvarlige politikere. Der er tale om et af de største forvaltningsmæssige svigt i min tid som overborgmester.

Ritt Bjerregaard, tidligere overborgmester i Københavns Kommune

Ud af skandalerne kom der et nyt socialtilsyn

Et af de mest synlige resultater af de mange sager om skandaløse forhold i tilbud til mennesker med udviklingshæmning, som vi har set i de seneste ti år, har været etableringen af et uafhængigt tilsyn

Et af kendetegnene ved alle de voldsomme sager, der kom frem i 2007 og de følgende år, var et manglende eller mangelfuldt tilsyn. For eksempel havde der kun været tilsyn på hvert tredje botilbud i København i 2006. Et mere effektivt tilsyn var da også et af LEVs hovedkrav i den arbejdsgruppe, som blev nedsat i kølvandet på Strandvænget-sagen.

Der skulle dog gå en lille håndfuld år, før det for stod helt klart i Socialministeriet, at det ikke gav noget effektivt tilsyn, at alle 98 kommuner skulle have deres egen tilsynsenhed, som ovenikøbet kun førte tilsyn med kommunens egne sociale tilbud. Og det var på baggrund af endnu en skandale-sag – denne gang om Skarridsøhjemmet i Holbæk Kommune. Ekstra Bladet beskrev hen over sommeren 2011 ved hjælp af en undercover-medarbejder i botilbuddet, hvordan beboerne groft blev svigtet af personale og ledelse – og af de ansvarlige kommunale myndigheder. Artiklerne viste samtidigt, hvor slapt tilsynet havde været. Kommunens tilsynsrapporter om Skarridsøhjemmet, der lå forud for Ekstra Bladets undersøgelse, havde således ikke vist, at der skulle være større problemer på bostedet.

NU GÅR DEN IKKE LÆNGERE

Artiklerne om Skarridsøhjemmet – og de tidligere sager med blandt andet Strandvænget – fik LEVs daværende

landsformand, Sytter Kristensen, til at forlange, at socialministeren tog sagen alvorligt, og hun pointerede, at der var behov for at styrke tilsynet med bosteder og lignende.

LEVs krav blev bakket op af forskellige personer med særlig indsigt i børne- og ungeområdet, hvor der også var alvorlige problemer med tilsynet.

Og denne gang blev der lyttet i Socialministeriet. Bolden blev taget op, og blandt andet LEV blev også hørt i det arbejde, der skulle resultere i et lovforslag om et nyt Socialtilsyn. Blandt LEVs fokuspunkter var, at det var vigtigt med en konsekvent involvering af brugere og pårørende i tilsynsarbejdet samt et effektivt samspil med det personrelaterede tilsyn, som ikke er en del af Socialtilsynets opgaver.

Halvandet år senere fremsatte socialminister Annette Vilhelmsen forslag til nyt Socialtilsyn – et forslag der blev vel modtaget i LEV. I LEVs høringssvar til lovforslaget stod der blandt andet: *"... den nye organisering og de nye indholdsmæssige rammer har potentialet til at styrke såvel den kontrolorienterede som den udviklingsorienterede indsats i forhold til de tilbud, som samfundet yder til nogle af sine mest sårbare og udsatte borgere."*

LAKMUSPRØVEN I HOLBÆK

Den 1. januar 2014 trådte det nye Socialtilsyn i kraft. I stedet for 98 tilsyn, er der nu ét Socialtilsyn i hver geografisk region, det vil sige fem i alt. Socialtilsynet skal godkende og føre tilsyn på baggrund af nogle præcise krav, som Socialstyrelsen har defineret, og der skal aflægges tilsynsbesøg i de enkelte tilbud mindst én gang årligt. Et vigtigt element i tilsynet er blevet inddragelse af brugere og pårørende, mens samspillet med det personrelaterede tilsyn er mere tvivlsomt. Derudover er der også indbygget en whistleblower-ordning i tilsynet. Det giver mulighed for, at alle,

og det vil typisk være personale eller pårørende, kan anmelde bekymrende forhold i et botilbud anonymt.

I LEV var man ikke mindst glad for, at voksne blev omfattet af tilsynet – og ikke kun børn og unge, som man har set i andre sammenhænge. Sytter Kristensen udtalte endvidere i forbindelse med startskuddet til de nye tilsyn, at hun håbede, at tilsynene kunne være med til at give større opmærksomhed på kvaliteten i de tilbud, der gives mennesker med udviklingshæmning: "Selvfølgelig handler socialtilsynene også om kontrol. Men jeg håber så sandelig også, at tilsynene bliver en mulighed for faglig sparring og udvikling af kvaliteten af tilbuddene," sagde Sytter Kristensen.

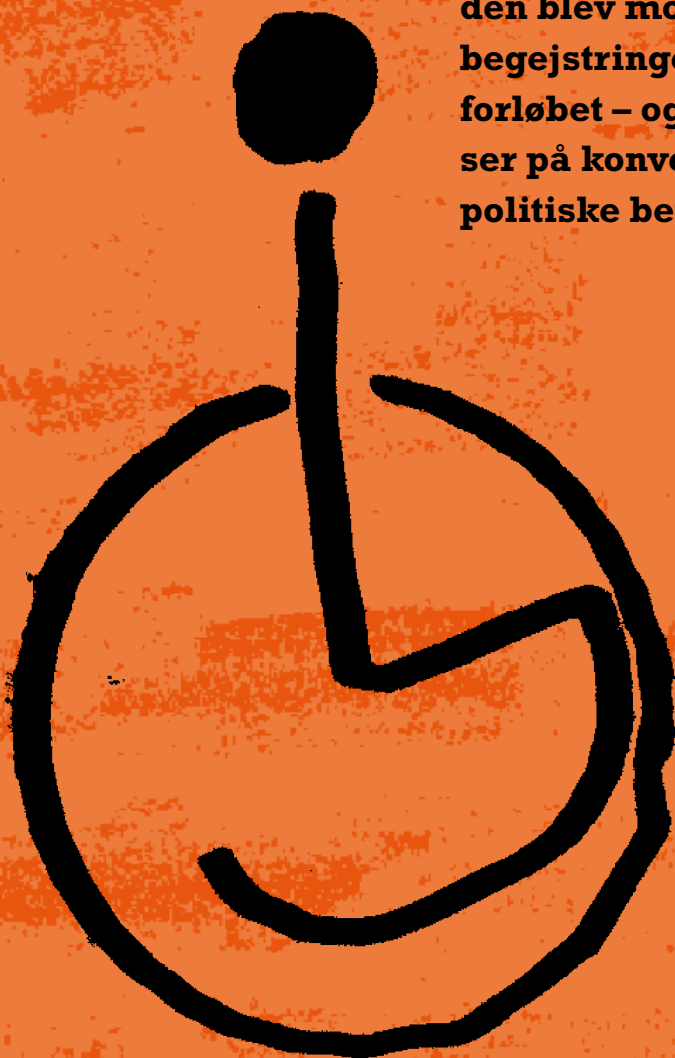
Og at Socialtilsynet kan gøre en forskel blev hurtigt demonstreret. Og endnu engang var det et botilbud i Holbæk Kommune, som var synderen. I juni 2014 bragte TV2 Øst en række kritiske indslag om botilbuddet Tornhøj. Kommunen afviste, at der var noget at komme efter. Men nogle måneder senere dokumenterede en tilsynsrapport, at den var helt gal med forholdene på Tornhøj. Rapporten konkluderede blandt andet, at både ledelse og medarbejdere manglede kompetencer i forhold til at varetage deres opgaver over for beboerne, der typisk havde meget komplekse handicap. Der var langt fra den fornødne systematik, metodebevidsthed og faglighed til, at indsatsen kunne foregå på betryggende vis, stod der videre. Som et resultat heraf blev Tornhøj sat under skærpet tilsyn af Socialtilsynet. Hvilket betød, at en række påbud skulle opfyldes, inden botilbuddet kunne godkendes.

Tilstedeværelsen af Socialtilsynet forhindrer altså ikke, at der opstår grimme sager igen. Men nu er der i hvert fald et redskab, som kan forhindre, at sager som Strandvænget, Tokanten og Tornhøj kan gå under radaren i årevis.

En konvention der har været

LIDT TUNG I OPTRÆKKET

Det er nu ti år siden, at FN's Handicapkonvention blev vedtaget. Det var med højt hævede faner, at den blev modtaget. Hurtigt kølnedes begejstringen dog. Vi ser her på forløbet – og hvordan man i dag ser på konventionens praktiske og politiske betydning

Stig Langvad

Holger Kallehauge

Har det i det hele taget været ulejligheden værd at bruge fem år på at få en sådan konvention? Svaret er ubetinget, ja.

Holger Kallehauge

Den 13. december 2006 blev FN's Handicapkonvention vedtaget i New York. Danmark var medunderskriver, og i dag er der tilslutning fra over 160 andre lande. I 2009 ratificerede det danske Folketing konventionen, og det betyder, at Danmark skal sikre, at personer med handicap kan nyde de rettigheder, som konventionen foreskriver.

Helt overordnet har konventionen til formål at sikre, at personer med handicap har de samme rettigheder som personer uden et handicap. For eksempel hvad angår menneskerettigheder, ret til selvbestemmelse og beskyttelse mod diskrimination.

Stig Langvad var formand for Danske Handicaporganisationer (DH) fra 2000 til 2014. Han var en central person i konventionens fødsel og har i en årrække været medlem af den FN komité, som skal overvåge og kontrollere medlemsstaternes implementering af Handicapkonventionen. Om behovet for konventionen har han skrevet: "Den politiske udvikling gennem mange år havde tydeligt vist, at personer med handicap ikke fik del i de samme rettigheder som andre, og derfor heller ikke adgang til at kunne nyde retten til deltagelse i samfundslivet på lige fod med resten af verdens befolkning. Det stod klart, at de hidtidige holdninger til og politik-

ker omkring handicapområdet havde slået fejl – det havde vist sig, at det ikke nyttede noget at tro på, at samfundet af sig selv ville sikre den nødvendige og ligeværdige udvikling til gavn for personer med handicap, samtidig med at den resterende del af befolkningen generelt fik adgang til bedre og bedre vilkår. Generalforsamlingen i FN indså, at der var behov for nye strategier til at sikre rettigheder og udvikling til gavn for personer med handicap – og der er vel at mærke tale om præcis de samme menneskerettigheder, som andre har."¹

Forventningerne til den konvention, som blev vedtaget i 2006 i FN, var altså store. En af de danskere med størst indsigt i konventionen var tidligere landsretssagfører og formand for PTU, nu afdøde Holger Kallehauge. Kallehauge var med i den danske FN-delegation, som forhandlede Handicapkonventionen i årene 2004 til 2006 i New York, og i 2006 skrev han sådan om Handicapkonventionen:

"Vi har fået en konvention om handicappedes rettigheder, men hvad er det for rettigheder?

Det er vore menneskerettigheder, frihedsrettigheder og grundrettigheder, konventionen slår fast. Det er vore borgerlige og politiske rettigheder samt de sociale, økonomiske og kulturelle

rettigheder. Konventionen skaber ingen nye rettigheder. Dette har hele tiden været regeringernes betingelse for at forhandle om en konvention om handicappedes rettigheder.

Hvis vi ikke har fået noget, som vi ikke allerede havde i forvejen, hvad er konventionen så værd? Har det i det hele taget været ulejligheden værd at bruge fem år på at få en sådan konvention? Svaret er ubetinget, Ja. (...)

De rettigheder, konventionen hjemler os, er nu både klart definerede, og det bliver også gjort kendt, at vi har dem. Dette er i sig selv et meget stort fremskridt. Dertil kommer, at medens vi hidtil altid har skullet bede om noget, kan vi i fremtiden med henvisning til konventionen pege på vores rettigheder og spørge, hvornår får vi dem opfyldt. Vi går fra tigger-status til rettighedshaver, hvilket er et tigerspring fremad og gavnligt for vores selvfølelse og værdighed."²

DAGLIGDAGEN EFTER SKÅLTALERNE

Fire år senere, i 2010, så Holger Kallehauge dog ikke helt så optimistisk på konventionens betydning. Analysen var nu, at danske borgere med handicap ikke havde fået bedre muligheder i forhold til de allerfleste centrale artikler i Handicapkonventionen, og befolkningens

Holger Kallehauge

Jan Jakobsen

Sytter Kristensen

holdninger til handicappede var tilsyneladende de samme eller værre end før konventionen trådte i kraft. Til LEV Bladet sagde han blandt andet:

”Jeg mener, at regeringen har svigtet afgørende. Den mangler at lave en plan for, hvordan vi gennemfører en politik, der sikrer handicappede de menneskerettigheder, der står i Handicapkonventionen. Der mangler kampagner og fanfarer.”

Stig Langvad hæftede sig i 2011 også ved Handicapkonventionens beskedne gennemslag i praksis. Han skrev:

”For det første må man konkludere, at Handicapkonventionen fortsat er noget, der foreløbigt kun er centralt på den politiske dagsorden for den tætte kreds af de involverede” – her nævner han blandt andre handicaporganisationerne, Socialministeriet, Institut for Menneskerettigheder (der skal overvåge Handicapkonventionens implementering i Danmark), Det Centrale Handicapråd og nogle få andre organisationer og forskere m.fl.

”For det andet er der desværre alt for mange, også politikere, der mener, at Danmark allerede lever op til Handicapkonventionen, fordi Danmark er et relativt rigt land med en relativt god lovgivning på handicapområdet. Men de tager fejl. Handicapkonventionen er skrevet på en sådan måde, at den gælder med udgangspunkt i de civile, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle baggrunde/forudsætninger i de enkelte

1. <http://handicapkonventionen.dk/handicapkonventionen-%e2%80%93-en-succes-og-dog>
2. www.frederiksberg.dk/Politik-og-demokrati/RaadOgNaevn/Handicpraadet/FNs-.aspx
3. Handicapkonventionen.dk/Handicapkonventionen-%e2%80%93-en-succes-og-dog
4. menneskeret.dk/nyheder/fns-handicapkomite-retter-kritik-danmark
5. jan-jakobsen.dk/?p=6749

Handicap-konventionen kan ikke og skal ikke bruges som en våd avis, vi kan slå andre med.

Jan Jakobsen

lande. Man kan således ikke sammenligne Danmark med Ghana og derved beslutte, at Danmark lever bedre op til menneskerettighederne på grund af bedre økonomi og bedre lovgivning... ”³

I LEV har konventionen været genstand for alt fra stor skepsis til store forventninger. Ofte er enkelt-artikler i konventionen blevet brugt som argument for en eller anden rettighed. Og nærmest lige så ofte er argumentet blevet ignoreret af kommunale eller statslige beslutningstagere. I 2010 handlede LEVs landsmøde udelukkende om Handicapkonventionen. Det var dog en noget konventions-skeptisk landsformand for LEV, Sytter Kristensen, der i lederen i LEV Bladets november-udgave i 2010 skrev: ”Efter et par år, hvor de kommunale budgetter har vist besparelser på alle områder, som berører mennesker med udviklingshæmning, og lovgivningsændringer der tilsidesætter den demokratiske ret til at kunne stemme på de politikere, som bestemmer ens livsbetingelser, nærmer vi os mere og mere tilstande, som ikke handler om rettigheder og inklusion, men mere om kontrol og bureaukratiske systemer.

Baggrunden for de sørgelige tilstande i dag er, at vi reelt har et parallelsamfund, som mere eller mindre gør det muligt at tilsidesætte hele tankesættet ved

serviceloven og konventionen i det hellige navn af kommunalt selvstyre.”

DUMPEKARAKTER TIL DANMARK?

Landsformandens henvisning til ‘det hellige kommunale selvstyre’ fik et næsten profetisk præg, da den danske regering i efteråret 2014 var til eksamen i efterlevelse af Handicapkonventionen. Flere medlemmer af FN’s handicapkomite var kritiske over for, at der bygges nye store institutioner til mennesker med handicap i Danmark. Hertil svarede de danske regeringsrepræsentanter, at de store institutioner ikke nødvendigvis er et problem i forhold til konventionens artikel 19, hvor der blandt andet står: ”... personer med handicap har mulighed for at vælge deres bopæl, samt hvor og med hvem de vil bo, på lige fod med andre og ikke er forpligtet til at leve i en bestemt boform”. De store institutioner kan også skabe inkluderende rammer, mente regeringen, der lagde stor vægt på, at det er et kommunalt ansvar at tage beslutningerne om størrelse og karakter af boliger til mennesker med handicap - ikke et statsligt ansvar. Og man vil fra regeringens side ikke blande sig i kommunernes beslutninger, for kommunerne har nemlig selvstyre i Danmark var forklaringen.

Danmark fik i alt 30 anbefalinger til forbedring af forholdene for personer med handicap – blandt andet at Danmark straks bør indføre lov mod diskrimination af personer med handicap, og at regeringen bør tage initiativer, der modvirker etableringen af nye store bo-institutioner til mennesker med handicap.

De konkrete anbefalinger blev positivt modtaget af Maria Ventegodt Lisberg, daværende leder af Handicapteamet hos Institut for Menneskerettigheder (IMR): ”Det er nogle rigtig gode anbefalinger, som peger på de allervigtigste udfordringer for gennemførelsen af FN’s Handicapkonvention i Danmark. Især kritikken af, at Danmark ikke har en lov mod diskrimination af handicappede udenfor arbejdsmarkedet, har vi påpeget som en alvorlig mangel i dansk lovgivning.”⁴

Som det eneste land i Skandinavien har Danmark ikke et generelt forbud mod diskrimination på grund af handicap. Det betyder, at der i alle samfundets

forhold – med undtagelse af arbejdsmarkedet - som udgangspunkt intet er til hinder for at forskelsbehandle personer uden nogen saglig begrundelse. Den manglende juridiske beskyttelse står i skarp kontrast til de menneskeretlige forpligtelser, som Folketinget har vedtaget at følge med vedtagelsen og ratificeringen af FN’s Handicapkonvention, skriver IMR.

I september 2014 tiltrådte Danmark tillægsprotokollen til FN’s Handicapkonvention. Tiltrædelsen betyder, at personer nu har individuel klageret i forhold til spørgsmål omfattet af konventionen.

ET REDSKAB BLANDT MANGE

Status for handicapkonventionen her ti år efter, at den blev vedtaget, kan der være mange udlægninger af. En af dem kommer fra Jan Jakobsen, der har muskelsvind og er en aktiv handicappolitisk debattør. I et blogindlæg om netop konventionens jubilæum skriver han blandt andet:

”Handicapkonventionen kan ikke og skal ikke bruges som en våd avis, vi kan slå andre med. Vi kan vurdere de resultater, vi opnår, og med dem i hånden for eksempel stille krav til ændringer af vores egen lovgivning, så vi opnår rettigheder på linje med resten af befolkningen.

Det kræver en fælles forståelse af Handicapkonventionens muligheder, og det tror jeg ikke altid, at vi har. Det kræver, at vi er solidariske med hinanden i handicapbevægelsen, for det er ikke alle grupper af handicap, der er lige privilegerede, når det gælder om at kæmpe forbedringer igennem. Vi, der har ressourcer, har en større forpligtelse, for kun sådan rykker vi. Her er Handicapkonventionen et af vores redskaber, der gør en forskel ved at give gode fingerpeg om, hvor vi er nu. Men Handicapkonventionen er så også kun en del af hele den palet af muligheder, vi har. Det må vi aldrig glemme.”⁵

Først i 2019 skal Danmark igen afrapportere til FN’s Handicapkomite. Afrapporteringen vil blandt andet indeholde svar og status på komiteens anbefalinger fra 2014. På linje med processen frem mod eksamineringen i 2014 vil LEV bidrage til udarbejdelsen af den såkaldte civilsamfundsrapport til FN.

Jobkollegiet

Som beboer på Jobkollegiet kommer du til at leve og bo sammen med andre unge, der også har særlige behov. Vi har hvert vores værelse og hver vores måde at leve på. Fællesskabet er til for, at vi kan hjælpe hinanden med at klare mere, så vi hver især kan se, at det kan lykkes at klare et arbejde og lykkes at bo alene.

Fællesskabet på Jobkollegiet er også med til, at vi lærer at være sammen med andre i forskellige situationer og forskellige steder. Jobkollegiet har hjemme i 2 store og hyggelige huse, der ligger tæt på skov og natur i Brabrand. Flere bybusser stopper tæt på. Vi spiser sammen hver aften og bruger meget tid sammen i vores fælles stuer

På Jobkollegiet er der også omkring 10 søde og hyggelige medarbejdere, der hjælper os med at holde styr på hverdagens opgaver, så vi hele tiden lærer, hvordan vi klarer at arbejde, at bo for os selv og at være sammen med andre.

Jobkollegiet • Skovbakkevej 51 • 8220 Brabrand • Tlf. 30 23 75 60 • www.jobkollegiet.dk

Hvorfor nøjes med det næstbedste?

Mulighed for STU

En dagligdag sammen med syv ligesindede
Interessante og kompetencegivende moduler

LÆ-RESTEDET
MIKKELSHØJ
HÅNDEN PÅ HJERTET

www.mikkelshoj.dk

DSI HEDEHUSET I MARIAGER

- EN FORSKEL, DER GØR EN FORSKEL...

- Harlekin dagbeskæftigelse
- Botilbud
- §85 bostøtte
- Ressourceforløb
- Opholdssted for børn & unge
- Intern skole for børn, unge & voksne

DSI HEDEHUSET
www.hedehuset.dk

VI BENYTTES af OCN DANMARK

STU
FÆLLESSKAB!
GENNEM FÆLLESSKAB OPSTÅR GODE RELATIONER

Hou Søsportcenter

Fuldt tilgængelige feriehus i smukke omgivelser

www.hou-seasport.com • +45 87 81 79 99

Vi har også Danmarks
bedst tilgængelige svømmehal

VANDHALLA

Det skrev vi...
for **10** år siden

LEDER LEV NR. 8, DECEMBER 2007

År 1 efter kommunalreformen: VISO det store problem

AF SYTTER KRISTENSEN, LANDSFORMAND

Der er næsten gået et år siden, kommunalreformen trådte i kraft og det er tid til at reflektere over, hvordan det er gået for LEVs målgruppe.

De hjørner i kommunalreformen, som Landsforeningen for et år siden gav et særligt fokus, var hensigtserklæringerne, handicaprådene og VISO. Da sagen om forholdene på Strandvænget så i februar rullede hen over skærmen, fik fokusområderne en hel anden dimension.

Med hensigtserklæringerne forstås de gentleman agreements, som blev lavet kommunerne imellem om ikke at hjemtage borgere til egne tilbud og heller ikke ændre væsentligt på de tilbud, som kommunerne overtog fra amterne hen over en to-årig periode. Det ser gennemgående ud til, at aftalerne er overholdt. De få steder, hvor man ikke har ønsket at overholde aftalen, er det så godt som alle steder endt med, at kommunen er kommet til kort og alligevel ikke har gennemført en hjemtagning. Ikke mindst takket være aktive LEV-kredse, som opmærksomt følger kommunerne på disse områder.

Et af de steder, hvor LEV kan gøre opmærksom på problemstillinger, der bør handles på, er gennem handicaprådene. LEV har ikke fået en plads i samtlige

handicapråd, men vi sidder i cirka 60, hvilket betyder, at vi rigtig mange steder har en direkte indflydelse på den handicapspolitik, de enkelte kommuner lige nu er ved at udforme. Opgaverne er mange og til tider også vanskelige, hvilket også fremgår af artiklen "Handicaprådene på godt og ondt" inde i bladet, men hvis vi tager afsæt i de handicapråd, som fungerer rigtig godt, er det tydeligt, at DSI har gjort rigtigt ved gang på gang at påpege et handicapråds betydning.

Kritikken er haglet ned over VISO, som desværre ikke er kommet godt fra start. Årsagerne er mange, og den faglige bestyrelse, hvor jeg har sæde, følger nøje de tiltag, ledelsen tager for at rette op på det faktum, at alt for få borgere, som henvender sig, får hjælp, at de leverandører, som har fået til opgave at vejlede kommunerne i forbindelse med udredning og specialrådgivning, ikke bliver brugt.

Der tales meget om de mange penge, der er blevet brugt på VISO, og som er spildt - for mig er det langt mere alvorligt, at borgere ikke får den rette hjælp, fordi systemet ikke fungerer. Og det skyldes ikke udelukkende problemerne i VISO, det handler også om et kommunalt ansvar. Alt for mange kommuner tror, de selv kan løse opgaven, med det til følge, at borgeren lades i stikken. Vi

ved, at kommunerne ikke kan løfte opgaverne alene, hvorfor vi skal gøre vores til, at VISO kommer i omdrejninger til gavn for borgerne.

Ti måneder er gået, siden vi oplevede de uhyrlige forhold på Strandvænget. Hvad er der så sket? Jo, i Region Syd arbejdes der med at skabe værdige forhold for gruppen af udviklingshæmmede med stort støtte/hjælpe behov. Gode og værdige tiltag, men når jeg ser på hele landet, har sagen desværre ikke sat sig de store spor. Vi venter stadig på kvalitetsreformen og satspuljeforhandlingerne, inden vi kan se, om vores værste bekymringer bliver gjort til skamme. På grund af valget trækker forhandlingerne desværre i langdrag og først til februar, altså et år efter Strandvængetsagen, ved vi, om politikerne vedstår sig de mange løfter, der blev givet i februar 2007. (...)

AF LARS EGE ■

I en uge købte de selv ind, lavede maden - og spiste den sammen

Planen for resten af livet er opvarmet mad udefra...

Et botilbud i Kalundborg Kommune afbestilte i slutningen af 2016 eksternt levering af aftensmaden til en gruppe beboere i en uge. De skulle prøve selv at stå for valg af menu, indkøb for egne penge, tilberedning og alt det praktiske med borddækning og oprydning. De fik bistand af den nybagte socialpædagog, Mie Høtoft, der havde fået lov af bostedet til at gennemføre sit projekt - et såkaldt observationsstudie - som led i sin afsluttende bachelor-opgave på University College Sjælland. Alle havde det mægtigt i den uge. Men hvad så med i resten af livet?

Ud af en gruppe på syv beboere i alderen 35-65 år på et \$108-tilbud (det vil sige et længerevarende botilbud) var fire af dem udvalgt som deltagere i projektets rent praktiske del, mens de tre andre spiste med ved måltiderne og betalte deres del af udgifterne. Aftalen med ledelsen af bostedet var, at udgifterne for den enkelte højst måtte være 40 kroner pr. næse pr. aftensmåltid. Det er, hvad den normale leverandør igennem seks år, Kalundborg Kommunes Madservice, tager i pris pr. dag.

SÅDAN FOREGIK OBSERVATIONERNE

Eksperimentet var planlagt, så det kunne føles trygt for beboerne, der havde meget forskelligt funktionsniveau, samt for de pårørende. Forløbet skulle på forhånd være fagligt og metodisk gennemtænkt; men samtidig så fleksibelt, at Mie kunne være åben og sansede alle indtryk og uventede reaktioner fra både beboere og personale. Observationsstudiet, som Mie også dokumenterede med fotos, varede alt i alt 16 dage. Botilbuddet og de involverede beboere og fagfolk er efter aftale anonymiseret i selve undersøgelsen for at undgå videregivelse af personhenførbare oplysninger (illustrationerne her i artiklen fra botilbuddet har fået de medvirkendes samtykke).

I syv dage i træk, hvor Madservice ikke skulle levere, var Mie *deltagende observatør* og kunne træde til med praktisk bistand. Det var for at sikre eksperimentets autencitet aftalt, at ingen fra det faste personale eller andre måtte give en hjælpende hånd med, selv om det kriblede. Til gengæld var Mie, efter at ugen var gået, *ikke-deltagende observatør* på de køkkendage, hvor den færdige mad fra Madservice på sædvanlig vis blot skulle varmes, pakkes ud og sættes til livs.

HVEM FINDER DOG I FULDT ALVOR PÅ DEN SLAGS?

Mie Høtofts valg af projektemne hang sammen med en forundring over, hvorfor det er blevet så udbredt med mad udefra. Standardargumentet fra kommunerne er, at det generelt er billigere for dem. Om dette overhovedet er rigtigt, er bestemt en selvstændig undersøgelse værd. En undersøgelse, der kigger på økonomien i en bredere sammenhæng end den, som kommunerne - med udsyn og faglige sammenhænge sløret af new public management - har øje for. Her tænkes blandt andet på sammenhængen mellem det socialpædagogiske, sundhedsmæssige (helbred, motion), udvikling af nye færdigheder, livskvalitet og oplevelsen af at foretage sig helt normale hjemlige ting.

Det var dog ikke i første omgang økonomien, som var i fokus i Mies undersøgelse. Fokus var "at forstå hvilken påvirkning det har for borgerne, social-

pædagogerne samt samfundet at bruge madservice", som der står i opgaven. Og et andet fokus var at problematisere, i hvor høj grad afskaffelsen af hjemmelavet mad i 2010 lever op til kommunens handicappolitiske målsætning om at "sikre alle borgere lige muligheder, ligeværd og respekt - uanset handicap". Er det med andre ord ligeværdigt og respektfuldt ikke at have "de samme rettigheder som resten af befolkningen, når det kommer til den mad, de skal spise, netop på grund af deres handicap?"

ER UNDERSØGELSEN REPRÆSENTATIV? HAR DEN KVALITET?

Det er klart, at resultatet af en så relativt begrænset undersøgelse ikke er statistisk repræsentativt. Det er således ikke dokumenteret, at de konklusioner, den når frem til, dækker mere generelt for andre botilbud i kommunen og rundt om i landet. Men at undersøgelsen rammer plet er bestemt en oplagt mulighed, og det ligger lige til højrebent, hvis nogen - kommunen eller andre - ønsker at finde ud af det. For Mies undersøgelsesdesign og gennemførelsen har høj faglig og metodisk kvalitet, og kastede da også et 10-tal af sig på University College, Sjælland. Et lignende eksperiment skal blot gentages nogle flere steder på et repræsentativt udsnit af målgruppen. Det er sikkert en god idé al den stund, at der ifølge Mies research (og efter hvad LEV har kendskab til) ikke er foretaget lignende undersøgelser tidligere. Det er selv i disse evidensglade tider lykkedes i meget stor skala at indføre mad i plastik helt under radaren for uafhængige undersøgelser af, hvad det gør ved folk.

STOR INTERESSE I LOKALPRESSEN

'Nordvestnyt Kalundborg' hørte i december om den undersøgelse, som Mie Høft netop havde afsluttet og var i færd med at skrive bachelor om. Avisen interviewede Mie (den 10. december) under overskriften 'Hjemmelavet mad slår Madservice'. Hun udtalte blandt andet, at når Madservice laver mad til så mange, er den ikke ret krydret og smager derfor ikke af ret meget: "Og for det andet, så går borgerne på for eksempel plejehjem og bosteder glip af en masse sansoplevelser i forbindelse

Mie Høft har med sin bachelor-opgave været med til at sætte fokus, hvad 'hjemmelavet' mad er og kan i forhold mad fra et centralkøkken.

med madlavning, hvor der dufter, og man rører og smager under tilberedelsen. Samarbejdet omkring mad betyder også, at man køber ind sammen, klarer betalingen, og efter måltidet skal der ryddes op og vaskes op".

KUN TILLADT AT HJÆLPE MED OPVARMNING AF MADEN

Mie nævner over for Nordvestnyt, at der hos "Madservice ikke er plads til individuelle hensyn, som et pædagogisk madteam på den enkelte institution ville kunne tage vare på". Hun fortsætter: "Som pædagoger uddannes vi til at hjælpe borgere til at klare sig bedst muligt alene, og her kan fælles madlavning være et positivt og meget givende element". Og hun indskyder, "at der nu i Kalundborg Kommunes kvalitetsstandarder står, at der ikke må ydes hjælp til madlavning, men kun hjælp med at opvarme maden fra Madservice".

Om sit eksperiment med at opsigte Madservice en uge har Mie denne kommentar: "Det blev en stor oplevelse madmæssigt for beboerne, og jeg har i hele processen ikke mødt et eneste menneske, som foretrækker mad fra Madservice frem for hjemmelavet mad. De pårørende havde samme holdning".

Mie tilføjer ifølge Nordvestnyt, at ugens budget på 40 kroner pr. beboer pr. aftenmåltid rakte så fint, at der ligefrem var penge til overs til at 'snolde' for.

Jeg kan ikke se det rimelige i, at en seks år gammel klage fra pædagoger skal betyde, at hjemmelavet mad ikke kan lade sig gøre”

BORGMESTEREN: PÆDAGOGER SYNTES MADLAVNING TOG FOR MEGET TID

Som led i undersøgelsen af, hvordan det overhovedet kunne gå til, at hjemmelavet mad var blevet afskaffet just like that, interviewede Mie også borgmester Martin Damm. Herom sagde Mie til

Nordvestnyt: ”Borgmesteren overraskede mig ved at sige, at det var pædagoger, der tilbage i 2010 klagede over, at madlavning tog for meget af deres tid, hvorefter den kommunale Madservice kom på banen. Jeg mener, at fælles madlavning er så givende

og vigtig, at den bør genindføres, mens Martin Damm hæftede sig ved, at pædagogtimer er dyre (...) Jeg kan ikke se det rimelige i, at en seks år gammel klage fra pædagoger skal betyde, at hjemmelavet mad ikke kan lade sig gøre”.

PRODUCENTEN AF VARM MAD FIK KOLDE FØDDER

Interviewet i Nordvestnyt kastede en invitation af sig til Mie. Det var en medarbejder hos Kalundborg Kommunes Madservice, der på Facebook inviterede Mie til at besøge Madservice og se og høre mere. Mie svarede ifølge lokalavisen ja mange tak. Men så skrev medarbejderen igen nogle timer senere og trak invitationen tilbage. Hun beklagede, at hun ikke havde bemyndigelse ovenfra til at invitere gæster. Avisen forsøgte flere gange at kontakte Madservices køkkenchef for at få at høre, om aflysningen af invitationen stod ved magt. Køkkenchefen var dog optaget af møder.

FRISKLAVET MAD BURDE VÆRE PIECE OF CAKE

Hvorfor blev det i 2010 besluttet at afvikle den friske, hjemmelavede mad på Kalundborg Kommunes botilbud for udviklingshæmmede, lige som det

løbende er sket og sker i mange kommuner rundt om i landet?

Der er helt sikkert blevet talt økonomi ude omkring. For økonomien bør man ikke glemme, og det er næppe heller muligt.

Men er det muligt at 'glemme' det allervigtigste? Er de borgere med udviklingshæmning, som det hele drejer sig om, blevet spurgt om, hvad de gerne vil? Og er der i forbindelse med så vigtige og indgribende beslutninger blevet lavet undersøgelser af uafhængige fagfolk med forstand på den slags? Er undersøgelsesresultater i øvrigt blevet lagt frem – i en tilgængelig form? Ville borgerne gerne det, der endte med at ske?

Kommunerne har handicappolitiske målsætninger. Er præfabrikeret mad – fremstillet op til syv dage før den bliver opvarmet i mikroovn og spist – i overensstemmelse med disse målsætninger og visioner i den enkelte kommune? Målsætningerne drejer sig typisk om vigtigheden af brugerinddragelse, medbestemmelse over eget liv, ligestilling og retten til at leve et så godt og normalt liv som muligt.

Kan man forestille sig, at det kan være i overensstemmelse med én eneste dansk kommunes officielle handicappolitik, at eksempelvis en 35-årig beboer er tjent med at skulle undvære frisk, hjemmelavet aftensmad i de sidste måske 50 år af sit liv?

Det er ikke alt, der er muligt, hvis man er udviklingshæmmet. Men at sikre frisklavet mad hver dag og inddragelse i at lave den, hvis beboerne selv har lyst, er altså 'piece of cake' for enhver blot halvambitiøs kommune. Spørgsmålet er bare: Vil kommunerne være med?

KJØGX_{aps}

Ingemanns Allé 62 • 6700 Esbjerg

75 12 42 77

Telefax 75 12 44 98

www.kjoegx.dk • adm@kjoegx.dk

GLARMESTRENES DØGNVAGT

70

100

100

Ved alle former for glasskader tilkald hurtig og professionel hjælp.

Bibliotekvej 51 • 2650 Hvidovre • Fax 70 100 142
www.glasvagt.dk • e-mail: 70100100@glasvagt.dk

HRH Totalentreprise

Vi har mange års erfaring i at løse alle typer opgaver i en meget varieret byggesektor.

Mange kunder er blandt andet:

- Offentlige myndigheder
- Boligselskaber
- Almenboligbygning
- Rigtige projekter
- Kædetrup Luffhavn
- Kommuner
- Skoler og institutioner
- En række store og små erhvervsvirksomheder

Vi gør dig en professionel behandling, værnet opgørens løsting og kompletion.

Det handler om det og kompetence.

HRH totalentreprise
 Hørstedesvej 18
 2620 Albertslund
 43 43 77 22

ALBERTSLUND TØMRE OG SINKER A/S

- Tømre og snudearbejde
- Sænkning
- Projekt koordinering
- Byggesagsstyring
- Nyfaldskanaler
- Nyfaldskanaler eller støbe
- Isætning
- Reparation

HRH MALERSERVICE A/S

- Maleri af vægge / loft
- Lakering i gulv
- Alle former for almindelig malerarbejde
- Anvendelse af grønne vægge / loft
- Færdige projekter

HRH AUTO OG DEKSERVICE A/S

- Forsikringskasko
- Service
- Alle reparationer
- Færdige projekter
- Detailarbejde
- Rustbehandling

HRH DOT A/S

- Autoklimate
- Følgebekendelse
- Færdige projekter
- Fyldning
- Rigtige projekter
- Rustbehandling
- Lakering

HRH MURER A/S

- Rensning
- Tilbygning/forbygning
- Tølmurearbejde
- Betonarbejde
- Rensning
- Putning og flugning
- Stensætning
- Tætning

HRH EL A/S

- Energisparende løsninger
- Alarm
- Sikring
- Støttestreber
- Støttestreber
- El gear

HRH GLARMESTER A/S

- Reparation af glas og vægskabe
- Udskiftning af armaturer
- Reparation og vedligeholdelse af belysning
- Installation
- Kvalitet og samarbejde

HRH GLARMESTER A/S

- Reparation af glas og vægskabe
- Udskiftning af armaturer
- Reparation og vedligeholdelse af belysning
- Installation
- Kvalitet og samarbejde

Birkebo

Klejtrupvej 15 • 9500 Hobro
 Tlf. 98 54 44 60
www.birkebo1og2.dk

Alex Andersen Ølund A/S

Vi kører for det grønne erhverv!
Kørsel med affaldscontainere, grus og sten

Holkebjergvej 54 • 5250 Odense SV
 Tlf. 66 18 81 97 • www.alex-andersen.dk

Aktivitets – og beskæftigelsestilbud

for voksne udviklingshæmmede i dagtimerne.

Få en god og aktiv hverdag med indhold.
 Hatten ligger i landlige omgivelser med masser af plads til aktiviteter både ude og inde.

Aktiviteter tilpasset individuelle behov, f.eks.: Cykelture, Svømning, ridning, værksteder, oplevelser, samvær, sanserum, praktik i forskellige jobs.

Tlf. Margit N. Skov 42460101 eller Poul Møller 42430101
 Hvamvej 101, Gl. Hvam, 9620 Aalestrup
www.hattenhvam.dk. Kontakt: info@hattenhvam.dk

Dansk Revision

www.danskrevision.dk

Tronholmen 5, Postboks 199 8960 Randers SO Telefon 89 12 50 00
 Vesselbjergvej 3 8370 Hadsten Telefon 86 98 34 55
 Aalborgvej 51 9560 Hadsund Telefon 98 57 39 44

VI TRYLLER PÅ ALLE OVERFLADER!

MERTON A/S
 1140 Århus C
 86 40 00 00

TELEFON 86 40 00 00
info@merton.dk
www.merton.dk

MERTON
 Et af verdens bedste

Tillykke med de første 65 år

Fredag den 20. januar 2017 blev Landsforeningen LEV 65 år. På dagen holdt LEV en reception, hvor fødselsdagen blev fejret, og hvor der også blev budt velkommen til den nye landsformand, Anni Sørensen, og sagt farvel til tidligere landsformand Sytter Kristensen

Over 100 venner, samarbejdspartnere og allierede kom forbi for at sige tillykke, tak og held og lykke fremover, da LEV den 20. januar markerede foreningens første 65 år med en reception i Handicaporganisationernes Hus. Her fik gæsterne også mulighed for at hilse på foreningens nye formand, Anni Sørensen, og den afgangende, Sytter Kristensen, der i november trak sig tilbage efter 15 år på posten.

Flere af gæsterne benyttede lejligheden til at holde en lille tale for LEV og formændene - heriblandt Birgit Kirkebæk, Ib Poulsen, der er ny næstformand i LEV og Marie Sonne, næstformand i Socialpædagogernes Landsforbund.

De takkede ikke mindst Sytter for det kæmpe arbejde, hun har lavet for LEV i sine 15 år som formand. Og Birgit Kirkebæk føjede til, at hvis det ikke var fordi, at hun også fremover skulle have et tæt samarbejde med Sytter i blandt andet Bank-Mikkelsen fondens bestyrelse, så ville hun fælde en lille tåre.

Alle så frem til et LEV med Anni ved roret, hvor der er mindst lige så store udfordringer at tage sig af i de kommende år, som dem Sytter har arbejdet med i de foregående.

På lev.dk kan du se flere fotos fra receptionen. Og på LEVs Facebook-side kan du se små videointerviews med nogle af gæsterne, hvor de svarer på, hvad LEVs vigtigste opgaver er i de næste 65 år.

SOCIAL PÆDAGOGERNE

ØSTJYLLAND

Søren Frichsvej 42 C, st. • 8230 Åbyhøj

Tlf. 72 48 63 00

A-kassen: 72 48 60 10

Fax: 72 48 63 50

E-mail: oestjylland@sl.dk

the new OAK LINE

Find forhandler på **AUBO** Køkken & Bad www.AUBO.dk

MULTI-TEK

Kvalitetsprodukter siden 1988

Tlf.: 87110090
www.multitek.dk

Branddøre Sikkerhedsdøre Ståldøre Brandporte Brandvinduer

Danhostel Faxe Vandrerhjem

Danhostel Faxe vandrerhjem, en Socialøkonomisk virksomhed der drives af mennesker med særlige behov og som tilbyder meget mere end en seng at sove i.

Lejrskoler, kurser og fester holdes i skønne omgivelser ved Nordeuropas største hul i jorden, Faxe Kalkbrud, med mulighed for ture i kalkbruddet alene, eller med guide.

Danhostel Faxe Vandrerhjem
Østervej 4, 4640 Faxe • Tlf. 56714181
faxe@danhostel.dk • www.danhostelfaxe.dk

Sammen når vi op Team

Søndervang 3
9640 Farsø
Tlf.: 98 63 24 33

www.time-danmark.dk

Handicapcenter Nordøstfyn

Handicapcenter Nordøstfyn tilbyder bolig, samvær og aktiviteter til mennesker med funktionsnedsættelse. Centeret har en anerkendende tilgang til den faglige udvikling, pædagogikken, samarbejdet og ledelsen. Handicapcenter Nordøstfyn kan oprette særforanstaltninger og enkeltmandsprojekter, hvis det efterspørges.

Handicapcenter Nordøstfyn
Tlf.: 9944 1000 • hcn@syd.dk
Skaboeshusevej 92 • 5800 Nyborg

Afdelinger: Bognæs • Engbo • Skærehaven • Skovhuse • Nordlys

Velkommen til VilstedSøGård.

Kursus center, Bed & Kitchen i naturskønne omgivelser ved skov og sø. Tlf. 40904368 mail vilsted@resturimmetland.dk
vilsted.loti.dk

ORGANISATIONEN NORDHØJ

Hovedkontor: Niels Bohrs Vej 6 • 6000 Kolding
Tlf. 40 23 70 23 • E-mail: nordhoj@kolding.dk

Relation - udvikling - Produktion
www.nordhoj.dk

Bjørns International School

Gartnerivej 5A
2100 København Ø
Telefon 39 29 29 37
www.b-i-s.dk

Botilbuddet Stjernes kud

Stjernes kud er et privat botilbud beliggende i Hjørring kommune med plads til 9 beboere. Målgruppen omfatter lettere udviklingshæmmede og sent udviklede i alderen 18-50 år.

Generelt for målgruppen er, at de er marginaliseret mennesker der har svært ved at tilpasse sig samfundets normer med deres sociale- og adfærdsmæssige handicap. Beboerne har en forsinket eller mangelfuld udvikling af sproglige motorisk og sociale evner og færdigheder.

Pt. en ledig plads

Kontakt: Leder Poul Clausen mobil 2892 9011
www.botilbuddet-stjernes kud.dk

ØSTER SKERNINGE
AUTOVÆRKSTED

Øster Skerningevej 17B, Ollerup
5762 Vester Skerninge
Tlf: 6224 1349
Email: info@oe-skrauto.dk
www.oe-skrauto.dk

TØNDER
KOMMUNE

Handicap Løgumgård

Hjemmeside: handicap-loegumgaard.toender.dk
Mail: loegumgaard@toender.dk
Telefon: 74 92 89 30

MØBEKÆDEN KALUNDBORG
MØRKØV BOLIGNYT
VIG MØBELHUS

DIN LOKALE MØBELBUTIK • MERE END 150 ÅRS ERFARING

Email: post@mobelhus.dk
Tlf.: +45 59 31 54 54 (Vig)
Tlf.: +45 59 27 51 85 (Mørkøv)
Tlf.: +45 72 20 70 08 (Kal.)

AL MASKINVÆRKSTED
ApS

Fræsning • Drejning incl. CNC
Universal notstikkemaskine
Termisk sprøjtning • Hårdpålægning
Rep. svejsning af metaller og støbegods

Havdigevej 11 · Ny Havn

Tlf. 75 12 45 51

Alm
Brand

8730 2000

NS system ... branding on textiles

Transfer · Broderi · Laser · Tekstil · Vævede etiketter · Plotterfolie

Hold din ferie i et af LEVs sommerhuse

Var det noget med en hyggelig ferie på Falster, Vestsjælland, Vestjylland eller Nordjylland i naturskønne omgivelser? Så overvej at booke et af LEV s sommerhuse. Alle sommerhusene er specielt indrettede for mennesker med handicap.

MARIELYST, SYDFALSTER

– stor naturgrund i et attraktivt sommerhusområde.

LØNNE, VESTJYLLAND

– topmoderne sommerhus med adgang til stort badeland.

HALS, NORDJYLLAND

– attraktivt ferieområde på en dejlig naturgrund.

VIG LYNG, VESTSJÆLLAND

– i det skønne Odsherred ligger Strandhuset blot få hundrede meter fra vandet.

Læs mere om sommerhusene,
og hvordan de bookes, på lev.dk

LEV-kontakten

Regionalt opdelt

1000 - 2990

Styrke til at være noget for andre

www.sl.dk

SOCIALPÆDAGOCERNE

Skovgaard VVS A/S

Vandtårnsvej 67 • 2860 Søborg

Tlf. 39 67 69 96

lars@skovgaardvvs.dk

www.skovgaardvvs.dk

3000 - 3670

§ ADVOKATERNE

i BØDKERGÅRDEN

GITTE WICHMANN MORTENSEN

Advokat
Møderet for landsret
Autoriseret bobestyre

SØREN NIELSEN

Advokat
Møderet for landsret

JOHAN KLINT NIELSEN

Advokat

Vestergade 13 • 3200 Helsingør
www.bodkergaarden.dk

E-mail: advokaterne@bodkergaarden.dk
Tlf. 48 79 44 88 • Fax 48 79 44 31

Tilbud til mennesker med udviklingsforstyrrelser og udviklingshæmning: Skolehjem, ungdomsuddannelse, vokscentre og værksteder

Strandvejen 15 • 4733 Tappernøje • Tlf. 55 96 51 19
E-mail: marjatta@marjatta.dk • www.marjatta.dk

5000 - 5985

NAVNE
LAPPER®.dk

FINLOW VVS A/S

TELEFON 32 51 45 59

Gasserviceabonnement med hovedeftersyn
Totalentrepriser på køkkener og badeværelser

Hornevej 13,
2770 Kastrup

Tømmergaarden 17 • 5600 Faaborg • www.faaborgcykeltaxi.dk

KELDOR

Torvegade 6 • 3700 Rønne
Telefon 62 26 50 85

4000 - 4990

RUDE DYREKLINIK ApS

Holsteinborgvej 5, 4243 Rude

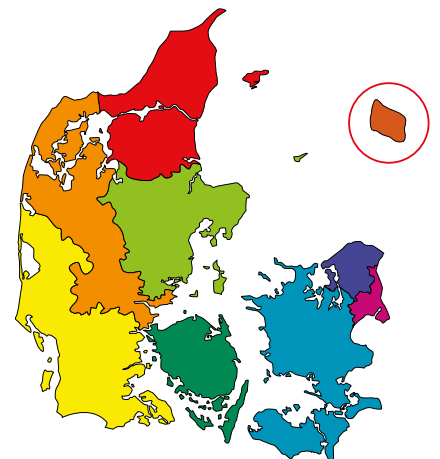
Kirurgisk og medicinsk behandling af store og små husdyr
Tlf. tid bedst 8.00-9.00 • Konsultation efter aftale

55 45 91 05

CSV Sydfyn

Jernbanegade 10 • 5700 Svendborg
Tlf. 62 23 49 00

E-mail: csvsydfyn@svendborg.dk • www.csvsydfyn.dk

6000 - 6990

Alt i vægte
SYLVÆFA

1923-2014

Syddjyllands Vægtfabrik

v/ **F. E. Jensen**

Albuen 4 · 6000 Kolding
Telefon 75 52 05 30 · Bil 20 44 15 10
Fax 75 52 16 00

info@vejestyr.dk · www.vejestyr.dk

Aflastningshjemmet Rendbjerg

et tilbud til udviklingshæmmede voksne og børn

Rendbjergvej 9
6320 Egernsund
Tlf. 88 72 44 70

Smede- og Maskinfabrik
Håndværkervej 65 · 6700 Esbjerg

Tlf. 75 15 38 43

7000 - 7990

**Motorisk træning
til bedre udvikling...**

Cerebral parese?

ADHD - Asperger eller...

Vi tilbyder fysio- og ergoterapeutisk træning- og behandling - individuelt eller på hold i træningssal - både for børn og voksne.

Få mere information på tlf. 7587 3394 eller send en mail på lkr@thminde.net

www.thommyminde.dk

ThommymindeCentret
- INSTITUT FOR GENOPTRÆNING

Hvejselvej 63, Hvejsel · 7300 Jelling · Telefon 7587 3394

AUTOGÅRDEN

Holstebrovej 27
7600 Struer

97 84 06 50

**Amtoft
BOLIGMONTERING**

Gl. Feggesundvej 107
Amtoft · 7742 Vesløs

Tlf. 97 99 32 12

www.amtoftbolig.dk

**MØBLER I
FLERE ETAGER**

8000 8990

SILVAN
VI GØR DET SAMMEN

Jan Møller

Saturnvej 17 · 8370 Hadsten
Tlf. 86 98 19 72
Bil 40 19 19 72

Arbejde m/gravemaskine, rendegravere og minigravere • Nedbrydningsarbejde
Planering og belægningsarbejde • Flisebelægning
Oprensning af grøfter og søer

Hjemmevejlederteamet

Bakkevej 1 · 8920 Randers V
Tlf. 8915 1772

Dansk Autohjælp

70 10 80 90

9000 - 9990

BESLAG

A/S J. PETERSENS BESLAGFABRIK
J. Petersens Vej 9 · 9240 Nibe
Tlf. 98 35 15 00 · www.ipabeslag.dk

Det Socialpædagogiske Opholdssted

MØLLEHUSET

Nordens Allé 35 · 9700 Brønderslev

BO- OG ARBEJDSSTILBUD TIL
UNGE UDVIKLINGSHÆMMEDE

Telefon 98 82 50 80

Reviøst

Reg. revisor Jess Hæstrup
Hjørningvej 433, 9750 Østervrå
Tordenskjoldsgade 7 B · 9900 Fr-havn
www.reviost.dk

Skagen Motel

Frederikshavnsvej 8 · 9990 Skagen
Tlf. 98 44 45 35 · info@skagen-motel.dk
www.skagen-motel.dk

Sponsoreret

7000 - 7990

**Motorisk træning
til bedre udvikling...**

Cerebral parese?

ADHD - Asperger eller...

Vi tilbyder fysio- og ergoterapeutisk træning- og behandling - individuelt eller på hold i træningssal - både for børn og voksne.

Få mere information på tlf. 7587 3394 eller send en mail på lkr@thminde.net

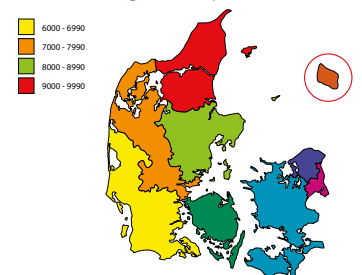
www.thommyminde.dk

ThommymindeCentret
- INSTITUT FOR GENOPTRÆNING

Hvejselvej 63, Hvejsel · 7300 Jelling · Telefon 7587 3394

Lev-kontakten
Regionalt opdelt

1000 - 2990
3000 - 3670
3700 - 3790
4000 - 4990
5000 - 5985

SOLUND MUSIK-FESTIVAL

13.-15. juni 2017

Priser 2017 (OBS! forsat nedsat billetpris for ledsagere)

1-dagsbilletter (onsd eller torsd):	575 kr.
1-dagsbilletter ledsager:	200 kr.
2-dagsbilletter (onsd og torsd):	875 kr.
2-dagsbilletter ledsager:	300 kr.
Camping pr. nat:	40 kr.
Hotel pr. nat:	60 kr.
Morgenmad:	50 kr.
Brunch:	75 kr.

Billetsalg døgnet rundt. Bestil via billetter@solundfestivalen.dk
- skriv navn/tel. nr. - Vi ringer dig op. Alternativt via
86 52 55 66 - Læg navn/tel. nr – Vi ringer dig op.

IKKE solgte billetter "skydes af" ved indgangen på dagene – Du kan tjekke aktuelle billetstatus på www.solundfestivalen.dk eller du kan ringe på infotelefon 86 52 55 66.

Henvendelser vedrørende din bestilling kan ské via email billetter@solundfestivalen.dk.

GRATIS! Koncerter! Tirsdag den

13. juni: Noah, Big Fat Snake, Queen Machine, Hverdagens Helte, Rock Nalle & Crazy Ivans, Bad Cats, Niklas Schneidermann, Sigurds Bamsetime (lukket børnefest), Brothers Inc. (lukket pensionist fest)

Onsdag 14. juni: Skole- og bb. bands, Gnags, D-A-D, Carpark North, Kandis, Lars Lillholt band, Shu Bi or not Shu Bi, One Love Marley band, Allmost AC/DC, Bamses Venner Tribute, Flemming Fiol, Mads Toghøj, Tom Donovan, Baggårdspumaerne

Torsdag 15. juni: Lukas, Graham, Kim Larsen & Kjukken, Burhan G., Infernal, Birthe Kjær & The Feel Good band, Thomas Helmig Jam, Nikolaj & Piloterne, Fede Finn & Funny Boyz, Gospel Brothers, Juncker, Den Grimmeste Mand I Byen, Lars Love Louise *Ret til ændringer forbeholdes*

Linde Material Handling

ncnielsen

7860 Balling • 2690 Karlslunde
99 83 83 83 • www.nc-nielsen.dk

World leader in CO₂ technology

Reliable solutions by dedicated people

Snaremoesvej 27 • DK-7000 Fredericia • Tel.: +45 7620 7700

Griseformidling Vest

Griseformidling Vest ApS

Kærmarksvej 44 • 6780 Skærbæk

Tlf.: 74 75 70 90

www.grisvest.dk

AAB Kolding – en del af:

BOVIA
- BOLIGER TIL ALLE

Engstien 2A • 6000 Kolding • T: 7552 5344

M: info@bovia.dk • www.bovia.dk

Jens Kromanns Vej 9
Snoghøj
7000 Fredericia
Tlf. 75 94 56 14

Aftenskolen for udviklingshæmmede.

Ring og rekvirer program for sommerhøjskoler, weekendkurser samt for undervisning i Kolding, Fredericia Vejle, Svendborg og Langeland.

Vi er på vej...

med diesel og fyringsolie

Ring og få et godt tilbud!

HORNBYLD KØBMANDSGAARD A/S
KØBMANDSGAARD 88, 8703 HORNBYLD TLF. 76 86 72 00

Køb Deres **FYRINGS-OLIE lokalt!**

Vi er den "smeste" rigtige lokale udleverer i Syddanmark. (Vi betjener skat i Danmark)

TELEFON 7568 7300

Altid lave nettopriser...

UNGDOMSUDDANNELSESCENTER MAGLEMOSEN

Ungdomsuddannelse under STU

Ungdomsuddannelsescenter Maglemosen er et uddannelsesstilbud til unge mennesker mellem 16 og 25 år. Uddannelsesstilbuddet gives til unge udviklingshæmmede, der efter endt grundskoleundervisning, fortsat har behov for specialundervisning, værkstedsaktivitet eller tilsvarende som forberedelse til voksenlivet og som ikke kan indgå i de ordinære uddannelsesstilbud. Der kan tilrettelægges særlige forløb under Lov om specialundervisning for voksne.

- Individuelt tilrettelagt uddannelsesstilbud
- Undervisningsaktiviteter, eksterne praktikforløb, liniefag
- Sociale og pædagogiske aktiviteter
- Optagelse kan foregå løbende

Magleparken 1 • 2750 Ballerup • Tlf. 44 77 61 01 • maglemosen@balk.dk • www.maglemosen.dk

DuPont Nutrition Biosciences

Taarnvej 25
DK-7200 Grindsted
Tlf. 79 72 56 00

www.food.dupont.com

Kastanievej 12 . 5750 Ringe
Tlf. 27 20 33 30 . www.tm-byggeentreprise.dk

Prøvetilberedning og Kornstørrelsesanalyse

Telf.: +45 4738 1014 Web: www.retsch.com

Beskæftigelse Chaplin

Et rigtigt arbejde...

Chaplin er en socialøkonomisk virksomhed i Helsingør som siden 2003 har ydet botræning, beskæftigelse og uddannelse til mennesker på særlige vilkår.

Her er medarbejderne i front i den daglige drift, med hver deres arbejds- og ansvarsområder. Det pædagogiske personale støtter og vejleder den enkelte og de forskellige teams.

...med mange muligheder
Vil du lære at lave bolcher?
Eller løse håndværks- og pedelopgaver?
Vil du designe smykker?
Ekspedere kunder i en stor støgbutik?
Vil du tilberede og anrette mad på byens bedst besøgte café i hjertet af Helsingør?
Eller vil du servere for de mange glade gæster?
Vil du lære at arbejde med 3D print?

Chaplin har det hele ...

WWW.CHAPLIN.AS

Boformen Gaia

Præstevænget 3A • 9320 Hjallerup
Tlf. 98 28 30 20 • www.gaiabo.dk

Fenskær Efterskole

Kollegievej 5 B
Nr. Nisum
7620 Lemvig

Tlf. 9789 1177

Fax 9789 1366 • post@fenskaer.dk • www.fenskaer.dk

Vi kender Østeuropa som vores hjemmemarked

www.transcargo.dk

Nu kan du få skattefradrag for dine bidrag til LEV via MobilePay

Hvis du ønsker at støtte LEV via MobilePay, kan du nu automatisk få skattefradrag for dit bidrag – og alle bidrag tæller – uanset størrelse.

Det eneste, det kræver, er, at du tilmelder dig 'Skattefradrag for donationer' i din MobilePay-app. Når du gør det, skal du én gang give samtykke med NemID. Dette er en forudsætning for, at MobilePay kan oplyse dit CPR-nummer til LEV, som foretager indberetningen til SKAT. Når du én gang har givet dit samtykke med NemID, vil du automatisk få skattefradrag for alle fremtidige donationer givet med MobilePay til de velgørende organisationer, der er tilmeldt ordningen. Du kan se hvilke organisationer, det drejer sig om, på mobilepay.dk.

Sådan tilmelder du dig skattefradrag ved donationer i MobilePay:

1. Åben 'Indstillinger' i menuen.
2. Vælg 'Donationer' under 'Funktioner'.
3. Slå 'Skattefradrag for donationer' til.
4. Indtast dit NemID og du er tilmeldt.

MobilePay

For femte år i træk er der kredsescamp - billedet her er fra campen sidste år i Høje Taastrup.

KREDS CAMP FORÅR 2017

Årets første kredsescamp finder sted den 11. marts i Handicaporganisationernes Hus i Høje Taastrup.

Kredsescampen er en mulighed for at være sammen med andre LEV-tillidsfolk og høre om og diskutere nogle af de politiske og faglige emner, der er i fokus nu og her.

Dagens program var ikke helt færdigt ved redaktionens afslutning på dette blad, men der vil være fokus på følgende:

- Status på landspolitiske sager
- Ny fokussag – kvalitet i dagtilbud og beskyttet beskæftigelse
- Workshops – fokussagen skydes i gang; hvordan er LEV skruet sammen (for nye medlemmer); flere følger...

Du kan se hele programmet på lev.dk, når det ligger klar.

LEV VENDSYSSEL HOLDER MØDE MED TEMAET:

Beskæftigelses- og samværstilbud efter §§ 103 + 104

Mødet holdes på baggrund af nogle uheldige sager i Brønderslev kommune.

Organisationskonsulent fra LEV, Lasse Højberg Helsted, vil redegøre for paragrafferne og deres udførelse. Han vil også besvare eventuelle andre spørgsmål.

Tidspunkt: Onsdag 29. marts 2017

Sted: Brønderslev Hallen, Knudsgade 15.

Alle interesserede er velkomne.

Kursus for børn med bror eller søster med handicap

"Har du også en bror eller søster med et handicap? Kender du det, at du nogle gange kan føle dig lidt klemt i en hverdag, hvor din bror eller søster bare fylder for meget?"

Nu har du en mulighed for at komme af sted på et kursus sammen med 10-12 andre børn, der ligesom dig har en søster eller bror med et handicap. Du skal på et kursus hvor du lærer nyt, får nogle nye venner og bliver forkælet."

Sådan skriver arrangørerne af søskendekurset i en folder, de netop har udsendt. Her skriver de også, at deltagerne vil komme til at lære en masse om forskellige handicap, og så får deltagerne mulighed for at sætte ord på "tanker, følelser, reaktioner og roller i forhold til at være søskende til et barn med handicap. Du får svar på nogle af de spørgsmål, som du går med i dagligdagen."

Kurset arrangeres af en lærergruppe på Ådalsskolen i Ringsted og foregår over tre lørdage, hvor man den sidste lørdag tager på en fælles hyttetur med overnatning. Søskendekurserne er for dig, der er i alderen 9-12 år.

Kurset starter i slutningen af august i år med forløb i september og oktober og koster i alt kroner 4.950 pr. deltager, som dækker kursussted, kursusmaterialer,

forplejning, undervisere og overnatning. Der kan være mulighed for at få dækket kursus- og opholdsudgifterne ifølge lov om social service § 41, da kurset er handicaprettet.

Læs mere på aadalskolen.dk, www.soskendekursus.blogspot.dk eller skriv til soskendekursus@gmail.com

Søskendekursus august 2017

Et kursus for børn som har en bror eller søster med et handicap

Folketingets
Ombudsmand
Jørgen Steen
Sørensen

Myndigheder skal hjælpe borgere videre til rette sted

En myndighed kan ikke afvise en henvendelse fra en borger, fordi det er uklart, hvor borgeren skal gå hen med sit problem, eller fordi borgeren har henvendt sig til den forkerte myndighed. Det skriver Ombudsmanden.

Myndigheden skal i stedet så vidt muligt hjælpe borgeren. For eksempel ved at sende henvendelsen videre til den rette myndighed eller vejlede om, hvor borgeren kan henvende sig. Dette vil nogle gange kræve, at myndigheden selv bruger tid på at undersøge omstændighederne i sagen nærmere.

I en netop afsluttet sag kritiserer ombudsmanden Ankestyrelsen for ikke at have hjulpet forældrene til en dreng med et handicap. Forældrene var utilfredse med, at drengen havde fået frataget en offentligt betalt vågen nattevagt. Med hjælp fra farens fagforening klagede de derfor til Ankestyrelsen. Men Ankestyrelsen vidste ikke, om den var kompetent til at behandle sagen, og afviste klagen uden at undersøge sagen tilstrækkeligt.

Ankestyrelsen har selv erkendt, at håndteringen ikke var god nok, og har nu rettet op på fejlen.

"Det offentlige system er komplekst, og myndighederne må medvirke til, at borgerne kommer det rigtige sted hen", siger Folketingets Ombudsmand Jørgen Steen Sørensen. Han tilføjer, at pligten fremgår udtrykkeligt af forvaltningsloven.

Roskilde Handi-festival 2017

Onsdag den 15. marts er der stor Handi-festival i Roskilde Hallen. Til festivalen kan du opleve en hel stribe forskellige kunstnere – blandt andre Wafande, Keld og Hilda, Cirkus Luna og Klaus og Servants. Dørene åbner kl. 13.00.

Festivalen arrangeres af musikstedet og ungdomskulturhuset Gimle, Roskilde Kongrescenter Bauhaus Arena og Roskilde Kommune.

Prisen for at deltage er 200 kroner plus gebyr (ledsager - husk ledsagerkort - betaler 80 kroner plus gebyr). For både deltagere og ledsagere er billetprisen inkluderet øl/vand og en sandwich.

Hvis du er medlem af LEV Roskilde/Lejre betaler kredsen. Er du ikke medlem, kan du stadig nå at komme gratis til Handi-festivalen. Ring til Jørgen Askholm på tlf. 2911 1511 vedrørende mere info og bestilling af billetter.

Rikke Nielsen hædret for arbejde med håndboldhold for børn med udviklingshæmning

Den tidligere landsholdsspiller for håndbold damerne, Rikke Nielsen, blev ved DR's sportsgallashow, Sport2016 i Herning hædret som 'årets forbillede' for det håndboldhold for børn med udviklingshæmning, som hun startede i 2016 i Aalborg.

Prisen hedder rent faktisk 'Tryk Forsikring Årets Forbillede'. Og den uddeles af Tryk Forsikring. Det er medarbejderne i forsikringselskabet, som har besluttet, at prisen skulle gå til Rikke Nielsen.

LEV Bladets november-udgave 2016 bragte en artikel om Rikke og hendes håndboldhold. Læs hele artiklen på lev.dk

Særlig madordning fejrer fem-års jubilæum

Gennem fem år har udviklingshæmmede beboere fra Levefællesskabet Hertha i Herskind kokkereret til madordningen i børnehaven Nordlyset.

Det særlige ved madordningen er, at bortset fra køkkenlederen så er alt køkkenpersonalet personer med udviklingshæmning fra det lokale bofællesskab Hertha, hvorfra de biodynamiske råvarer også leveres, skriver Galten Folkeblad.

Madordningen i Nordlyset er et helt bestemt koncept, som ud over indsatsen med udviklingshæmmede i køkkenet byder på madoplevelser med retter, der indeholder mange grøntsager og grove boller. Og efter lidt tilvænning i starten er det en stor succes, skriver Galten Folkeblad.

Kommunekredse

LANDSFORENINGEN LEV

– udvikling for udviklingshæmmede

LANDSKONTOR:

Blekinge Boulevard 2, 2630 Taastrup
Telefon: 3635 9696
E-mail: lev@lev.dk
Web: www.lev.dk

KONTOR- OG TELEFONТИD:

Mandag til torsdag: 9.00-15.00
Fredag: 9.00-13.00
Bankkonti i AL-Bank:
5332 0245153 (gaver og bidrag)
5323 0382733 (kontingenter m.v.)

LANDSFORMAND:

Anni Sørensen
Tlf. 2628 3083
e-mail: as@lev.dk

LEV BLADET:

Nr. 1/66. årgang 2017
ISSN: 1903-7937

PROTEKTOR:

Hendes Majestæt
Dronningen

MEDLEM AF:

Inclusion International
NSR – Nordisk Samarbejdsråd

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Anni Sørensen

REDAKTION:

Anni Sørensen, Arne Ditlevsen,
Jeppe Sørensen, Hans Andersen,
Lars Ege, Thomas Gruber,
Thomas Holberg

FORSIDEILLUSTRATION:

Synergi Reklamebureau Webbureau

STOF TIL BLADET SENDES TIL:

Blekinge Boulevard 2, 2630 Taastrup
Telefon: 3635 9696
Telefax: 3635 9697
E-mail: redaktion@lev.dk
Indsendte bidrag afspejler ikke
nødvendigvis LEVs holdninger.

DEADLINE:

LEV 2 udkommer ultimo marts.
Deadline er 1. marts.
LEV 3 udkommer primo maj.
Deadline er 11. april.

ANNONCEEKSPEDITION:

FL Reklame
Damgårdsvej 46, Gram
8660 Skanderborg
Tel. 8793 3788
Email: fl@flreklame.dk

OPLAG:

8.000 stk.

LAYOUT OG TRYK:

Synergi Reklamebureau Webbureau

LEVS RÅDGIVNINGSTJENESTE:

Mandag, tirsdag, onsdag: 10.00-12.00.
Ring på tlf. 8038 0888.
LEV betaler samtalen.
E-mail: raadgivning@lev.dk

MANGLENDE LEVERING AF BLAD:

Hvis du ikke har modtaget
LEV Bladet så send en mail til
info@portopartner.dk. De vil sørge
for, at bladet bliver eftersendt til dig.

Assens/Middelfart/Nordfyn

Ingrid Rasmussen
Tlf. 2321 8754
e-mail: ingrid-rasmussen@outlook.com

Billund

Mette Andersen
Tlf. 2870 3091
e-mail: flintemarken@gmail.com

Bornholm

Henrik Stilling
Tlf. 2617 0829
e-mail: hstilling@gmail.com

Djursland

Per Sørensen
Tlf. 8639 4881
email: sorensen.ahorn6@mail.tele.dk

Dragør/Tårnby

Tina Greve
Tlf. 6071 4705
e-mail: tina-greve@hotmail.com

Egedal

Jane Villemoes
Tlf. 4031 7597
e-mail: janevillemoes@msn.com

Esbjerg/Fanø

Dorthe Højriis Thomsen
Tlf. 5230 8771
e-mail: dhtprivat@mail.dk

Favrskov/Skanderborg

Lone Thykær
Tlf. 8691 1070
e-mail: levesbjergfano@gmail.com

Faxe/Vordingborg/Stevns

Winnie Lindner Pedersen
Tlf. 2945 8313
e-mail: winnie_lindner@mail.tele.dk

Fredensborg/Hørsholm/Rudersdal

Flemming Sundt
Tlf. 4586 1707
e-mail: flemmingsundt@gmail.com

Frederiksberg

Kirsten Bartroff
Tlf. 3146 9287
e-mail: kirsten.bartroff@kreds.lev.dk

Furesø

Sine Holm
Tlf. 4498 4454
e-mail: sine.holm@biomerieux.com

Fåborg-Midtfyn/Ærø

Ulla Stick
Tlf. 6268 1987
e-mail: ulla.stick.kredslev@mail.dk

Gentofte

Jens Christian Pedersen
Tlf. 3968 2056
e-mail: jcpedersen@gmail.com

Gladsaxe

Alice Rasmussen (kontaktperson)
Tlf. 3969 5852
e-mail: alice.rasmus@webspeed.dk

Greve

Allan Jørgensen
Tlf. 4390 8963
e-mail: allan_joergensen@mail.dk

Haderslev

Solvej Laugesen
Tlf. 7484 1665
e-mail: solvej1954@gmail.com

Hedensted/Horsens

Dorrit S. Haulrich
Tlf. 7589 7919
e-mail: dokinira@hotmail.com

Helsingør

Jacob Svendsen
Tlf. 4922 6162
e-mail: jacob.svendsen@pol.dk

Herlev

Malene Hyldekrog
Tlf. 2467 3179
e-mail: malene@hyldekrog.dk

Hillerød/Allerød

Dorthe Kann
Tlf. 4826 1050
e-mail: dkann@dadlnet.dk

Holbæk

Morten Løvschall
Tlf. 5128 3917
e-mail: morten@lovschall.name

Høje Taastrup

Erik Petersen
Tlf. 2211 3430
e-mail: svane1@post11.tele.dk

Kalundborg

Søren Hansen
Tlf. 5950 7416
e-mail: sdh@dbmail.dk

Kerteminde

Laurits Nielsen
Tlf. 6534 1509
e-mail: lauhed1@gmail.com

Kolding

Inge Stausholm
Tlf. 7553 1320
e-mail: inge@istausholm.dk

København

Danielle Pröschild
Tlf. 4013 7016
e-mail: danielle@proschild.dk

Køge

Claus Nielsen
Tlf. 5628 3428
e-mail: claus.e.nielsen@gmail.com

Lolland-Falster

Kari Nordeide
e-mail: kari.nordeide@gmail.com

Morsø

Villy Lauridsen
Tlf. 4033 5961
e-mail: lauridsen.1@mail.dk

Nyborg

Ole Skovsbøll
Tlf. 4029 6097
e-mail: skovsboell@hotmail.com

Odder/Samsø

Tom Møller Jensen
Tlf. 3020 9133
e-mail: tom.m.jensen@gmail.com

Odense

Ib Poulsen
Tlf. 5386 1402
e-mail: ib.poulsen@gmail.com

Odsherred

Dorthe Pedersen
Tlf. 2120 8284
e-mail: dorthe.pedersen@hotmail.com

Randers

Preben Schmidt
Tlf. 8640 2217
e-mail: preben@achtonschmidt.dk

Ringsted

Karl Østergaard Hansen
Tlf. 6150 1840
e-mail: lev.ringsted@gmail.com

Roskilde/Lejre

Bjørn Lykke Sørensen
Tlf. 6172 0976
e-mail: bohism29@gmail.com

Rødovre

Tom Olsen
Tlf. 2021 3651
e-mail: tom-riechmann@post.tele.dk

Silkeborg

Anders Christensen
Tlf. 8684 6221
e-mail: anderschristensen1976@gmail.com

Skive

Jørn Bruun
Tlf. 3023 5517
e-mail: bruun.skive@youmail.dk

Slagelse/Sorø

Gitte Larsen
Tlf. 2853 1309
e-mail: gl0@attheweb.dk

Solrød

Carsten Wærens
Tlf. 5614 4125
e-mail: waerens@webspeed.dk

Svendborg/Langeland

Frank E. Jensen
Tlf. 6222 1490
e-mail: edelberg@stofanet.dk

Sønderborg

Finn Schmidt (kontaktperson)
Tlf. 2532 0805
e-mail: fluefinn43@gmail.com

Tønder

Jens Ellekjær
Tlf. 7472 4094
e-mail: je@kreds.lev.dk

Varde

Ole Lennart
Tlf. 2170 0359
e-mail: familien-lennart@mail.dk

Vejen

Karin Runge Hansen
Tlf. 2328 2662
E-mail: karin.runge@outlook.dk

Vejle

Kirsten Marie Sørensen
Tlf. 2176 3921
e-mail: ksorensen@stofanet.dk

Vendsyssel

Fridolin Laager
Tlf. 6146 8087
e-mail: laagerf@gmail.com

Vestegnen

Niels Tobiasen
Tlf. 2420 1624
email: lev.vestegnen@kreds.lev.dk

Vestjylland

Kurt Veise
Tlf. 6140 9025
e-mail: kurt.veise@lev-vestjylland.dk

Viborg

Susanne B. Andersen
Tlf. 2822 0596
e-mail: susannebandersen5@gmail.com

Aabenraa

Calle Bork Thams
e-mail: callethams@gmail.com

Aalborg/Himmerland

Anders Hind
e-mail: hindanders@gmail.com

Aarhus

Konstitueret formand:
Anne Kjeld Pedersen
Tlf. 2546 2978
e-mail: anne.kjeld.pedersen@gmail.com

Angelmanforeningen i Danmark

Lene S. Kongpetsak
Tlf. 5380 0284
e-mail: lenesommer@kongpetsak.dk
www.angelman.dk

Danske Døvblindfødtes Forening

Vibeke Faurholt
Tlf. 9885 4332
e-mail: faurholt@mail.tele.dk
www.ddbf.info

Dansk Forening for

Tuberøs Sclerose

Liselotte W. Andersen
Tlf. 8627 7714
e-mail: brandersen@webspeed.dk
www.tsdanmark.dk

Den danske CDG-forening

Pia Seitzberg
Tlf. 4634 1546
e-mail: johnnymadsen@email.dk
www.cdg.dk

Handicappede børn og unge uden diagnose

Anja Grevinge
Tlf. 6178 0508
e-mail: formand@hbud.dk
www.hbud.dk

Landsforeningen for Rubinstein-Taybi Syndrom

Karin Kirkedal Hansen
Tlf. 7569 5559
e-mail: kirkedal.hansen@jafnet.dk
www.rubinstein-taybisyndrom.dk

UniqueDanmark

Brian Schack
e-mail: formand@uniquedanmark.dk
www.uniquedanmark.dk

Kristelig Handicapforening

Thomas Bjerg Mikkelsen
Tlf. 8741 0138
e-mail: formand@k-h.dk
www.k-h.dk

Smith-Magenis Syndrom Forening

Charlotte Munk
Tlf. 2072 0817
e-mail: skovager9@gmail.com
www.smith-magenis.dk

Landsforeningen Downs Syndrom

Karina Rhiger
Tlf. 2870 4868
e-mail: formand@downssyndrom.dk
www.downssyndrom.dk

Landsforeningen for Fragilt X syndrom

Eva Bryld
Tlf. 2349 0317
e-mail: formand@fragiltx.dk
www.fragiltx.dk

Dansk Forening for Williams Syndrom

Mette Grentoft
Tlf. 2261 2760
e-mail: mettegreentoft@gmail.com
www.williams-syndrom.dk

Landsforeningen for Prader-Willi Syndrom

Jytte Helgogaard
Tlf. 2167 1299
e-mail: jyttehelgogaard@tdcadsl.dk
www.prader-willi.dk

Landsforeningen for Sotos Syndrom

Yvonne Wounlund
Tlf. 6447 1090
e-mail: yvonne-wounlund@mail.dk
www.sotosyndrom.dk

Landsforeningen Rett Syndrom

Martin Jagd Nielsen
Tlf. 2170 3314
e-mail: martin@rett.dk
www.rett.dk

ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund

Lars Gjermandsen
Tlf. 7572 4688, Fax 7572 4633
e-mail: ulf@ulf.dk
www.ulf.dk

Copyright:

LEV må gerne kopieres og på anden måde anvendes, hvis kilden tydeligt angives.

Et eksemplar af den pågældende publikation bedes tilsendt LEVs redaktion.
ISSN 1903-7937

Ørnehøj er et bo- og
uddannelses tilbud til
unge med særlige behov

MATHIAS ER 19 ÅR
HAN HAR SAMLET ÆBLER I HAVEN
MED SIN KONTAKTPERSON MARTIN.
NU VIL KØKKEN-HOLDET LAVE
ÆBLETÆRTE TIL ØRNEHØJS ELEVER

RING PÅ 5531 2500
ELLER LÆS MERE PÅ
ØRNEHOJ.DK

25 ÅRS ERFARING

I indretning af handicapbiler og busser

**BESØG VORES NYE WEBSITE
REHABILER.DK**

og følg os på facebook!

REHABILER

specialindretning

Opholdsstedet Moesgaard

Arnborgvej 15

6933 Kibæk

Tlf. 97 19 12 80

www.opholdsstedetmoesgaard.dk

se menukort samt mere om os på www.cafe-liv.dk

Dejlig hjemmelavet mad

Nyd den i vor hyggelige og anderledes café, eller tag med hjem.

- * kaffe, the, kakao * lagkage & skærekager
- * sandwich * tærter * lasagne * smørrebrød
- * Varme- & kolde retter -samt meget meget mere.....

DAGENS RET
kr. 65,-

GOURMET AFTEN

hver tirsdag og torsdag aften
2 retter kr. 199,- 3 retter kr. 249,-
Bestilling fredagen før er nødvendig

Café Liv **Åbningstider:**

Tirsdag, onsdag & torsdag: kl. 10.00 - 19.30
Fredag kl. 10.00 - 14.00

Hovedgaden 18 - 4270 Høng - tlf. 2310 5051

JEG ER UNG OG HAR
UDVIKLINGSHÆMNING - KAN
DET OVERHOVEDET LADE SIG
GØRE, AT JEG FÅR
EN FORSIKRING?

JEG BOR I ET
BOFÆLLESSKAB, ER DET
SÅ MULIGT AT FÅ EN
FORSIKRING, DER IKKE KOSTER
FOR MEGET?

JEG HAR ET HANDICAP,
SÅ DERFOR ER DER INGEN
FORSIKRINGSSELSKABER, DER
VIL FORSIKRE MIG.

NÅR MAN ER
UDVIKLINGSHANDICAPPET,
SÅ HJÆLPER KOMMUNEN DA
MED EN FORSIKRING,
GØR DEN IKKE?

HVAD KAN DER SKE I
MIT LIV, SOM GØR, AT DET
ER NØDVENDIGT, AT JEG
FÅR EN FORSIKRING?

Forsikring

- er det overhovedet noget for mig?

Er dette tanker, du kan nikke
genkendende til?

Så kunne HANDI Forsikrings-
service være en god mulighed
for at få svar på dine spørgs-
mål om forsikring.

Vi tilbyder forskellige
forsikringsmuligheder til
mennesker med udviklings-
hæmning og andre handicap.

Ring til os og hør nærmere.

CODAN **HANDI**
Forsikringservice

HANDI Forsikringservice

Tlf. 3635 9640

(mandag-torsdag kl. 9-15)

Email: handi@lev.dk